

Centrum Edukacji Nauczycieli
w Koszalinie

eduFOCUS

Zeszyt metodyczny 6
O relacjach w nauczaniu

Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie

eduFOCUS

*Zeszyt metodyczny nr 3/6
2020/2021*

Wkrótce wakacje. Po długim okresie edukacji zdalnej nauczyciele, przedszkolaki i uczniowie wrócili do swoich placówek.

Doświadczenia minionych miesięcy pokazały, że edukacja na odległość wymaga zastosowania nieco odmiennej metodyki nauczania, a także nowych sposobów kształtowania postaw, nowych form wspierania dzieci i młodzieży w rozwiązywaniu problemów wynikających z sytuacji epidemiologicznej. W zmienionych okolicznościach inaczej buduje się kontakty i wspólnoty, inaczej doświadcza się emocji.

Szósty numer *Zeszytów metodycznych eduFocus* zawiera więc publikacje dotyczące: budowania relacji sprzyjających uczeniu (się), sposobów kształtowania więzi uczniów ze szkołą i rówieśnikami zarówno w edukacji stacjonarnej, zdalnej czy hybrydowej, wykorzystania w tych działaniach procesu oceniania.

Autorzy artykułów dzielą się z Czytelnikami swoimi doświadczeniami z okresu pracy zdalnej, przemyśleniami dotyczącymi budowania dobrych relacji w społeczności szkolnej, propozycjami zajęć. W tym numerze znajduje się również zestawienie publikacji o tej problematyce, publikacji dostępnych w Bibliotece Pedagogicznej w Koszalinie.

Zachęcamy do zapoznania się z propozycjami. Materiały i zebrane w numerze spostrzeżenia pomogą kształtować plany na przyszły rok szkolny.

Życzymy udanych wakacji!

Zespół Redakcyjny

O relacjach w nauczaniu

Małgorzata Pietruk
doradca metodyczny
wychowania przedszkolnego
malgorzatapietruk@cen.edu.pl

Mistrz

„... Będę Ci często mówił o rzeczach trudnych, których zrozumienie wymagać będzie Twego wysiłku i pracy. Będę prowadził Cię po drogach stromych i skalistych, pełnych niespodzianek, aby umiejętność pokonywania słabości stała się Twoją cnotą. Będziesz utrudzony, ale nie pozwolę Ci wythnąć, zanim nie wypełnisz swych obowiązków. Jednak zawsze będę z Tobą i Twój trud będzie także moim udziałem. Kiedy zabraknie Ci wytrwałości i uporu, będę Ci mówił rzeczy cierpkie, ale nie po to, by Cię obrazić i skrzywdzić, ale aby umocnić Twą wolę i charakter. Będę także mówił Ci rzeczy miłe i chwalił Cię, ale nie po to, aby pychę i próżność w Tobie hodować, lecz doświadczyć Cię, jaka jest moc dobrego słowa we wzrastaniu człowieka. Będę Twym przewodnikiem po krainach Tobie nieznanych, będę towarzyszem Twej pracy, Twych radości i smutków. Nigdy nie pogniewam się na Ciebie za Twą niewiedzę. Nie licz jednak na moją pobłażliwość, kiedy zobaczę Twe lenistwo. Będę także oceniał Twoją pracę, zawsze najrzetelniej jak tylko umiem i przez to pokazywał Ci, jak dalece wykorzystujesz swe możliwości. Odkrywam przed Tobą świat, abyś kiedyś uczynił go lepszym. Daję Ci, co sam posiadam, abyś to powiększał i dawał innym”¹.

¹ G. Koźmiński, D. Kitowska (2000). Nauczyciel – Wychowawcą. Złotów.

O relacjach w nauczaniu

Słowa te stanowią motto pracy nauczycielskiej. Stając przed młodym człowiekiem możemy dawać mu to, co najlepsze, najwartościowsze oraz najbardziej potrzebne w życiu. Budując relacje z nim, budujemy fundamenty jego edukacji. Chodzi o to, aby nasz podopieczny czuł się akceptowany, bezpieczny, zrozumiany. Przyjazna atmosfera będzie sprzyjała pełnemu wykorzystaniu potencjału dziecka. Od postawy nauczyciela-wychowawcy zależy sukces naszego ucznia-wychowanka. Wszystkie działania pedagogiczne podejmujemy w mistrzowskich kategoriach.

Być mądrymi „mistrzami” w niezwykłym świecie naszych wychowanków to zaszczyt.

Izabela Janocha
doradca metodyczny
edukacji wczesnoszkolnej
izabela.janocha@cen.edu.pl

Klasowe rytuały

Relacje uczeń nauczyciel, a efektywność nauczania

Szukając w sieci materiałów do swojej publikacji natrafiłam na artykuł na portalu Librus, pt. *Nawiązywanie relacji z uczniem – jak uczynić pierwszy... drugi... siódmy krok* autorstwa Anity Mieloch-Plumińskiej². Autorka zastanawia się, dlaczego niektórzy nauczyciele cieszą się zaufaniem i sympatią uczniów, szczególnie ci, którzy gotowi są dla nich zrobić wiele, a niektórzy przeciwnie – dla nich uczniowie robią tylko tyle, ile muszą. Autorka artykułu poszukując odpowiedzi na postawione pytanie, zacytowała Joachima Bauera: *Dobre relacje między uczniem, a nauczycielem są podstawą uzyskania oczekiwanych efektów*

nauczania. Jeżeli uczeń czuje, że jest akceptowany, czuje się bezpiecznie, a nauczyciel do jego problemów odnosi się z szacunkiem i zainteresowaniem, wówczas buduje się atmosferę powodującą pełne wykorzystanie potencjału ucznia. Nasze mózgi są w naturalny sposób nastawione na dobre relacje i kontakty z innymi ludźmi. Wszystko bowiem, czego doświadczamy w relacjach z innymi ludźmi, mózg przetwarza w sygnały biologiczne, które wpływają na fizjologię i sprawność fizyczną ciała oraz determinują nasze zachowania. Jeśli relacje międzyludzkie są dobre – tzn. rozumiem innych i jestem rozumiany – znacznie wzrasta efektywność nauczania oraz wewnętrzna motywacja, bez której nabywanie wiedzy przez człowieka nie byłoby możliwe.

²

<https://portal.librus.pl/szkola/artykuly/nawiazywanie-relacji-z-ucniem-jak-uczynic-pierwszy-drugi-siodmy-krok>
(dostęp 17.05.2021)

Cytat przytoczony przez autorkę artykułu wydaje się oczywisty, ale w praktyce budowanie relacji staje się bardziej skomplikowane. Zależy od wielu czynników: od warunków pracy nauczyciela, jego motywacji, osobowości, jego umiejętności interpersonalnych. Lektura zmusiła mnie do refleksji, jak ja – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej – buduję relacje ze swoimi uczniami?

Co trzy lata staję przed nowymi pierwszoklasistami. Nie wiem o nich niczego albo prawie niczego: *Z jakich pochodzą domów? Czy mają oboje rodziców i rodzeństwo? Czy przed wyjściem po raz pierwszy do szkoły zjedli śniadanie? Czy szli do niej z uśmiechem na ustach, trzymając za rękę swoich bliskich, a może płakali, bo czuli strach przed nieznanym? Jak zdobyć sympatię i zaufanie młodego człowieka?* Pierwsze wrażenie jest bardzo ważne.

Przełamanie pierwszych lodów

Nasze pierwsze spotkanie następuje przed uroczystym rozpo-

częciem roku szkolnego w wielkiej hali sportowej. To spotkanie poprzedzam listem do dzieci i rodziców, takim wesołym i kolorowym, w którym piszę do dzieci, gdzie będę na nie czekać, jak wyglądam, i jaki będę miała znak rozpoznawczy (np. balonik, albo apaszkę, albo parasolkę...), po którym poznają mnie, ich nauczycielkę. Dla dzieci przygotowuję zawsze jakiś drobiazg: przypinkę z imieniem lub medal „za odwagę”. Przełamuję pierwsze lody. Później idziemy do sali lekcyjnej, NASZEJ KLASY, którą przygotowuję na powitanie: jest krąg z krzesełek (można też usiąść na dywanie), jest także pluszowy miś, bo kto ma misia, ten ma głos. Wchodzę pierwsza, dodaję dzieciom odwagi, wskazuję miejsce, aby mogły usiąść. Dajemy sobie czas na rozejrzenie się po sali, odszukanie wzrokiem swojego rodzica, pośród innych osób stojących obok tablicy i przesłanie mu uśmiechu albo upewnienie się, że jest blisko. Od pierwszych chwil w klasie wykorzystuję pomysły na dobry klimat – krótkie pląsy „powitanki”, zabawne wierszyki.

Klasowe rytuały budują atmosferę

Czerpię inspirację z wielu źródeł. Jestem za stosowaniem klasowych rytuałów, które budują atmosferę w klasie. Dawno temu zainspirowała mnie publikacja Joanny Białobrzeskiej *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, w której znalazłam wiele ciekawych pomysłów na budowanie relacji w klasie. Sporo z nich wykorzystuję. Klasowe rytuały rozbudzają w uczniach pozytywne emocje, ekscytację, przygodę. Są to działania, które integrują, toczą się tylko w naszej klasie; przedsięwzięcia, z których uczniowie są dumni i za które czują się odpowiedzialni. Poniżej kilka przykładów, które są warte wykorzystania:

1. „Zaczarowana firanka” – pod taką firanką zbieramy się, gdy pojawia się jakiś problem do rozwiązania. Siadamy na dywanie pod firanką, blisko siebie, w zwartej grupie, mówimy ścisłym głosem, rozwiązujemy problem, dyskutujemy.
2. „Skrzynka trudnych pytań” – wykonana przez dzieci własnoręcznie. Można do niej wrzucić karteczkę z pytaniem, na które wychowawca udziela odpowiedzi najczęściej raz w tygodniu.
3. „Sztandar klasy” – zaprojektowany i wykonany przez uczniów, towarzyszy im podczas wycieczek, spotkań, wyjazdów. To znak rozpoznawczy klasy. Jedyny w swoim rodzaju.
4. „Puszka marzeń” – własnoręcznie ozdobiona puszka, w której uczniowie umieszczają swoje napisane na kartkach marzenia i ukrywają puszkę w sobie tylko znanym miejscu (np. w sejfie w gabinecie pani dyrektor), aby do niej zajrzeć za rok.
5. „Listy do dzieci” – listy pisane przez wychowawcę do dzieci i rodziców np. o postępach uczniów i planach na najbliższą przyszłość.
6. „Klasowy skarbiec” – w nim uczniowie gromadzą tzw. „przydasie”.
7. „Opowiem wam o...” – projekt polegający na tworzeniu przez uczniów książeczek

o swoich pasjach, zainteresowaniach i prezentowaniu ich na forum klasy.

8. „Festiwal klasowe” – np. festiwal piosenki, teatralny, książki.
9. „Piątek z planszówką” – raz w tygodniu uczniowie przynoszą do klasy swoje ulubione gry. Grają w nie z kolegami z klasy.
10. „Czytanie na dywanie” – dzień w klasie może zaczynać się dwudziestominutowym czytaniem ciekawych książek. Uważam, że wspólne czytanie ma znaczący wpływ na pozytywne relacje między nauczycielem i uczniami.

Szczególnie wtedy, gdy czytamy ciekawe i bliskie dzieciom książki.

Wszystkim działaniom mającym na celu zbudowanie dobrych relacji musi towarzyszyć **szacunek, zrozumienie i troska**. Jeśli nasi uczniowie poczują, że przynależą do szkolnej społeczności, jeśli polubią szkołę, jeśli zaangażują się w pracę nad własnymi postępami w nauce, jeśli znajdą się pośród szkolnych kolegów przyjaciół, będą się czuć bezpiecznie i dostrzegą w nas nauczycielach ludzi godnych zaufania, wspierających i otaczających ich opieką. Przełoży się to na ich i nasz edukacyjny sukces.

Bibliografia:

1. Mieloch-Plumińska, Anita. *Nawiązywanie relacji z uczniem, jak uczynić pierwszy... drugi... siódmy krok*, Platforma Librus (dostęp 17 maja 2021)
<https://portal.librus.pl/szkola/artykuly/nawiazywanie-relacji-z-ucniem-jak-uczynic-pierwszy-drugi-siodmy-krok>
2. Bauer, Joachim, (2015). *Co z tą szkołą. Siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców*. Dobra Literatura
3. Białobrzeska, Joanna, (2006). *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*. Wydawnictwo Didasko

Katarzyna Fiebiger
doradca metodyczny
edukacji wczesnoszkolnej
katarzynafiebiger@cen.edu.pl

Wydaje mi się, że jesteś dziś smutny ...

Relacje uczeń-nauczyciel a efektywność nauczania

Dobre relacje między uczniem a nauczycielem są podstawą uzyskania oczekiwanych efektów nauczania. Profesor John Hattie z Uniwersytetu w Melbourne dowiódł, że jednym z najważniejszych czynników poprawiających wyniki uczniów jest relacja wychowanka z nauczycielem. Uczniowie, którzy lubią swojego belfra i czują jego życzliwość, uczą się szybciej i bardziej skutecznie. Ponadto z badań wynika, że pozytywne relacje z nauczycielem są ważniejsze od jego wiedzy merytorycznej czy liczebności klasy. Jeżeli uczeń czuje, że jest akceptowany, czuje się bezpiecznie, a nauczyciel do jego problemów odnosi się z atencją i zainteresowaniem, wówczas buduje się atmosferę powodującą pełne wykorzystanie potencjału dziecka.

Neurobiologia także dokłada do zagadnienia ważną „cegielkę”. Profesor nauk medycznych Joachim Bauer, niemiecki psychiatra, podkreśla w swojej książce, że w rozwoju i nauce, kluczowym czynnikiem jest dobra relacja pedagogiczna pomiędzy uczniem i nauczycielem, która opiera się na uznaniu i akceptacji. To konsekwencja faktu, że mózg człowieka jest nastawiony na relacje społeczne (*social brain*) i dzięki dobrym więziom wydziela on dopaminę, oksytocynę i endogenne opioidy – niezbędne do podejmowania wysiłku i zaangażowania w proces uczenia się. Żeby stworzyć dobre relacje z innymi i kształtować w naszych uczniach postawy współpracy i zaangażowania, musimy zbudować pozytywną relację z ... własnym ego!

Zatem my nauczyciele, powinniśmy być wyrozumiali dla siebie, dawać nie tylko uczniom, ale również sobie przyzwolenie na popełnianie błędów i każdą porażkę przekuwać w sukces, zgodnie z powiedzeniem, że „co nas nie zabije, to nas wzmocni”.

Hasło dobrostanu nauczycielskiego staje się w edukacji coraz popularniejsze i dobrze, żeby stało się „pierwszym przykazaniem” każdego nauczyciela. Najpierw muszę zadbać o własne dobre samopoczucie, o „naładowanie swoich baterii” – fizycznych i psychicznych, a dopiero wtedy mogę troszczyć się o innych i budować z nimi przyjazne stosunki.

Nauczyciele często skarżą się na zbyt duże obciążenie – zadaniami, terminami czy biurokracją. Dlatego szkolne relacje warto budować stopniowo, za pomocą małych kroków. Sprawdzają się rozwiązania, które nie wymagają intensywnego przygotowania, a jedynie odrobiny czasu i zmiany naszych przyzwyczajeń. Wprowadzane stopniowo, bez poczucia przymusu i nadmiernego obciążenia, bardzo szybko przyniosą efekty, poprawią ja-

kość naszych szkolnych relacji, a co za tym idzie, podniosą wyniki naszych uczniów i zwiększą zawodową satysfakcję nauczyciela. Uczeń, jak każdy, chce być zauważony, zwłaszcza wtedy, gdy dzieje się coś złego w jego życiu. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej dzięki codziennej, kilkugodzinnej pracy ze swoimi dziećmi łatwo mogą zauważyć, że ktoś jest markotny, wyłączony i myślami błądzi gdzie indziej. Można wtedy poprosić go, żeby pomógł np. odnieść zeszyty, czy wsparł nas w porządkowaniu, a w międzyczasie dać pretekst do nawiązania rozmowy: – *Wydaje mi się, że jesteś dziś smutny/a*. Być może te słowa sprawią, że uczeń zacznie z nami rozmawiać. Jeśli jednak nie podejmie tematu, dostaje jasny sygnał: *Jestem dla kogoś ważny, bo widzi, że jest mi trudno*. Tak poświęcona uwaga buduje właściwe relacje.

Uczniowie bardzo cenią nauczycieli, którzy potrafią przyznać się do niewiedzy czy błędu. Jeśli zdarzy mi się pomyłka i uczeń zwróci na nią uwagę, doceniam to zawsze. Przede wszystkim gratuluję czujności, zwykłe

dodaje: – *Dziękuję mojemu pomocnikowi, którym dzisiaj jest (np.) Mateusz. Lepiej jest powiedzieć: – Plus dla Mateusza, bo dziś jest bardzo bystry, nie dość, że potrafił wyłapać błąd, to jeszcze w kulturalny sposób zwrócił mi na niego uwagę, niż dowodzić, że uczeń nie ma racji.*

Budując dobre relacje, wdroyłam pomysł, aby zawsze w piątki wygrywał szczęśliwy numer. Jest to dzień opowiadania dowcipów i dzień „szczęśliwego numerka”. Dzieciaki bardzo na niego czekają, bo towarzyszy im dreszczyk emocji. Fiszki z numerkami uczniów (według listy z dziennika) umieszczone są w „zaczarowanym pudełku”. Uczeń, którego numer wylosuję, otrzymuje drobne gadżety i słodkości. Wykorzystany numer odkładam, aby każdy w swoim czasie był takim szczęśliwcem. Moje dzieciaki to uwielbiają, z radością oczekują piątków.

W edukacji wczesnoszkolnej dobre relacje z uczniami to także dobre więzi z ich rodzicami. Ta współpraca jest niezbędna, aby odnieść pełen sukces. Zawsze na pierwszym spotkaniu rodzicielskim podkreślam, że jesteśmy

zawodnikami w jednej drużynie i gramy do jednej bramki. Dobro ucznia to nasz wspólny cel i powinniśmy współpracować na każdym polu, edukacyjnym czy wychowawczym. Taka postawa przeważnie wywołuje zaufanie, które działa trójstronnie w relacjach: nauczyciel-uczeń-rodzic. Rodzic będzie odwzajemniał serdeczność oraz przychylność empatycznemu wychowawcy, chętnie podejmującemu współpracę i wykazującemu się oczekiwanym zrozumieniem.

Szczególnie ważna jest taka komunikacja i zrozumienie w okresie zdalnego nauczania. Nie zawsze bowiem dziecko samo będzie potrafiło przedstawić wyniki swojej pracy. Często rodzic czy opiekun musi przesłać nam wykonane przez ucznia zadania i efekty dziecięcych działań lub po prostu musi wspomóc go przy ich realizacji.

To działa! W takiej kooperacji moi uczniowie tworzyli potrawy z miodem³, gdy brali udział w międzynarodowym projekcie

³ <http://www.cen.edu.pl/Materialy-metodyczne,146/III-2021-Logo-firmowy-znak,1757.html>;

O relacjach w nauczaniu

e-Twinning *Bee Happy* na temat ochrony pszczół (przykładowe prace na zdjęciach).

Warto dołożyć starań, aby przebiegał harmonijnie i efektywnie dla obojga satysfakcji.

Zatem budowanie w szkole relacji uczeń-nauczyciel to proces.

Bibliografia:

1. Bauer, Joachim, (2015). *Co z tą szkołą. Siedem perspektyw dla uczniów, nauczycieli i rodziców*. Dobra Literatura

Irena Drozd
irena.drozd@cen.edu.pl
konsultant języka ukraińskiego

Zdalne nauczanie stało się szkołą życia

Budowanie relacji nauczyciel-uczeń-rodzic w pracy zdalnej

Nauczanie zdalne postawiło przed nauczycielami nowe wymagania. Większość nauczycieli doświadczyła frustracji, ponieważ wypracowane dotąd metody przestały działać lub stały się niemożliwe do zastosowania. Brak kontaktu z uczniami i kolegami nauczycielami pogłębiły

ten stan. Jednak nie wszyscy odczuwali sytuację tak samo. Byli i są tacy, którzy odnaleźli się w tej trudnej sytuacji.

Praca zdalna otworzyła im możliwość zastosowania nowych metod pracy z uczniami, które pozwalają na bliższy indywidualny kontakt z uczniem, budo-

wanie więzi z wykorzystaniem funkcji cyfrowych narzędzi. Rozbudziła ich kreatywność pozwalającą na dotarcie do uczniów i pomaganie dzieciom, które miały problemy w nauce, spowodowane niekiedy po prostu brakiem narzędzi np. komputera.

Brak dostępu do Internetu wpływał na obniżenie poczucia wartości niektórych dzieci. Poczuli się gorsze, nie tylko z powodu braku podstawowych narzędzi do nauki, także z powodu nierównych szans w porównaniu z uczniami, którzy korzystają bez ograniczeń z urządzeń komputerowych. Różnice pomiędzy uczniami „lepszymi” ora słabszymi zaczęły się pogłębiać. Stąd wyniknęła potrzeba wsparcia uczniów przez nauczycieli, konieczność budowania nowych relacji.

Szkółą to nie tylko nauka, egzaminy i oceny. **Zdalne nauczanie stało się lekcją życia.** Szkolne wyzwania przybrały nową formę. Rodzice stali się nauczycielami oraz kolegami i koleżankami z klasy. Jednak nie bez trudności i problemów. Dotyczy to np. rodziców, którzy posiadają jeden komputer, a potrzebują-

cych dzieci jest w domu więcej. Trudno wtedy mówić o dobrych warunkach do nauki zdalnej. Także uczniowie, którzy mają niższe kompetencje ogólne i cyfrowe a nie otrzymują potrzebnego im większego wsparcia, gubią się w formule zdalnego nauczania, co w konsekwencji zaburza proces uczenia się, odbiega od modelu jednostkowego, indywidualnego podejścia do dziecka. Inaczej wygląda sytuacja zdalnego uczenia się w rodzinach o silnych więziach wewnątrzrodzinnych. W takich rodzinach **rodzice pełnią rolę nauczycieli**, postrzegani są przez dzieci jako **doradcy nauczyciela**. To nowy rodzaj relacji w edukacyjnej przestrzeni. Dzięki temu dzieci mają większe wsparcie w nauce rodziców skoncentrowanych na postępach dzieci oraz rozwiązywaniu problemów.

Proces uczenia się dzieci i młodzieży utrudnia również brak odpowiednich kompetencji cyfrowych nauczycieli, umiejętności korzystania ze sprzętu elektronicznego, co sprawia, że uczniowie nie nabywają wiedzy tak szybko i rzetelnie, jak w nauczaniu stacjonarnym. Niestety

lub na szczęście, to **uczniowie** często mogą być dla swoich nauczycieli **przewodnikami po świecie technologii**. Wielu nauczycieli skorzystało więc z tej możliwości. Nawiązały się nowe relacje ucznia z nauczycielem, relacje, w których uczeń staje się przewodnikiem po wirtualnym świecie.

Nauka zdalna pokazała że system szkolnictwa nie był gotowy na taką zmianę, a nauczyciele nie zostali przygotowani do nauczania na odległość. Szkoła nie tylko uczy wiedzy teoretycznej, ale również kształtuje w uczniach sposoby postępowania. Wielu elementów zachowania uczniowie uczą się poprzez naśladowanie swoich nauczycieli. Brak kontaktu w „realu” ogranicza im tę formę uczenia się nawyków, przekonań, postaw. Obserwacja nauczyciela, który jest dla ucznia wzorem, może pozytywnie kształtować osobowość i przyczynić się do trwałych, pozytywnych zmian w jego postępowaniu. Trzeba pamiętać, że rozwijamy się w relacjach z drugim człowiekiem. Budowanie takich relacji w edukacji zdalnej wcale nie było łatwe.

Ważnym elementem w nauczaniu zdalnym jest motywowanie i inspirowanie uczniów do rozwoju umiejętności czy zainteresowań. Istotą pracy nauczycieli oraz wychowawców jest umiejętne budowanie zaangażowania uczniów, zarówno kiedy pracujemy z nimi indywidualnie, jak i wtedy, kiedy pracujemy z całą grupą.

Nauka zdalna sprzyja rozwojowi nauczycieli. Cyfryzacja przyspieszyła. Proces dydaktyczny został urozmaicony. Nauczyciele otrzymali narzędzia sprzyjające kontaktom z uczniami on-line, indywidualizacji kształcenia, skutecznemu prezentowaniu, przekazywaniu, modyfikowaniu materiałów dydaktycznych stosownie do potrzeb uczniów.

Nowe sposoby motywowania uczniów do pracy zaowocowały większym zaufaniem niektórych uczniów do wybranych nauczycieli. Z drugiej strony wielozadaniowość medialna wpływa na osłabienie motywacji wewnętrznej. Trzeba dołożyć starań, by zdalnie móc skutecznie inspirować uczniów do aktywności edukacyjnej.

Miejmy nadzieję, że nauczanie zdalne wkrótce stanie się elementem nauczania stacjonarnego i uczniowie w miarę szybko zregenerują i odbudują utracone bezpośrednie kontakty rówieśnicze oraz optymistycznie spojrzą w swoją przyszłość mimo trudności, których doświadczyliśmy wszyscy.

Barbara Pawlak
doradca metodyczny
matematyki
barbarapawlak@cen.edu.pl

Dużo rozmów i dużo matematyki

Atmosfera na lekcji i efektywność nauczania matematyki

Matematyka przez wielu uczniów uważana jest za bardzo trudny przedmiot. Uczniowie mają często barierę w przyswajaniu wiadomości, niechętnie sięgają po podręcznik czy samodzielne rozwiązywanie zadań. Trudności, które napotykają powodują, że bojąc się negatywnych konsekwencji, unikają lekcji matematyki. To sprawia, że chcąc mieć efekty w nauczaniu matematyki, należy stworzyć przyjazną atmosferę na lekcji.

W Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego przeprowadzono badania gimnazjalistów.

Raport końcowy pt. „Kim jest współczesny gimnazjalista?” opracowany przez Katarzynę Frankowską i Pawła Derendesza⁴ prezentuje między innymi cechy idealnego nauczyciela wg gimnazjalistów. Zdaniem gimnazjalistów nauczyciel powinien:

- a) mieć dobry kontakt z młodzieżą – wskazało 81,8% badanych;
- b) umieć zainteresować przedmiotem – wskazało 78,2% badanych;

⁴ <http://docplayer.pl/21076985-Temat-kim-jest-wspolczesny-gimnazjalista.html>
(dostęp 17.05.2021)

- c) być miły, sympatyczny – wskazało 69,4% respondentów;
 - d) sprawiedliwie i obiektywnie oceniać – wskazało 61% uczniów;
 - e) budzić szacunek, mieć autorytet – wskazało 46,9%;
 - f) być wymagający i surowo oceniać – wskazało 0,5% gimnazjalistów.
- d) widzi możliwość osiągnięcia sukcesu przez każdego ucznia;
 - e) odnosi się z szacunkiem do starań i wkładu pracy każdego ucznia.⁵

**Sposoby
na budowanie pozytywnych
relacji i wyzwalanie
motywacji wewnętrznej
u uczniów wg Hanny Hamer**

Na przyjazny klimat na lekcji ma wpływ zadowolenie z pracy, zwracanie uwagi uczniów na to, co pozytywne, zachęcanie ich do podejmowania ryzyka. Ważne są też umiejętności społeczne nauczyciela, takie jak poczucie humoru, umiejętność przebaczenia i zapominania czy umiejętność bycia zrelaksowanym.

Nauczyciel wyzwalający wewnętrzną motywację uczniów to taki, który:

- a) zna potrzeby każdego ucznia;
- b) jest zainteresowany rozwojem każdego ucznia;
- c) jest konsekwentny i zdecydowany w sprawach reguł, nieprzekraczalnych granic i zadań;

1. Spraw, by atmosfera podczas lekcji była swobodna, by każdy miał odwagę się odezwać. Pomagają w tym luźne żarty, dygresje, ciekawostki.
2. Zachęcaj uczniów do samodzielnego, krytycznego oraz twórczego myślenia. Nie odrzucaj żadnych nawet najgłębszych, twoim zdaniem wypowiedzi: *Hmmm, musimy się jeszcze nad tym zastanowić... może doprecyzujesz?*
3. Zwracaj uwagę na potrzeby uczniów, np. kiedy mówią tobie, że czegoś nie rozumieją lub gdy demonstrują objawy zmęczenia, zniechęcenia

⁵ Hanna Hamer, „Klucz do efektywności i nauczania. Poradnik dla nauczycieli”, Veda 1994 r.

- lub znudzenia, to nie ignoruj tego.
4. Dostosowuj metody nauczania do stylów uczenia się uczniów.
 5. Zadbaj o odpowiedni poziom motywacji uczniów. Nie może być zbyt niski – wówczas nie robią nic, ani zbyt wysoki – wówczas pojawia się dezorganizacja myślenia i działania.
 6. Obniżaj w grupie uczniów poziom napięcia i lęku. Wysoki poziom lęku i stresu zmniejsza sprawność intelektualną. Bądź ludzki i konsekwentny, ale życzliwy i wyrozumiały.
 7. Dbaj o wewnętrzną motywację ucznia – próbuj zaciekawić uczniów i rozwijać ich zainteresowania. Pragnienie wiedzy i zrozumienia dają lepsze i trwalsze efekty niż rywalizacja, pokazanie swojej wyższości, nauka dla stopnia, czy sprawienie przyjemności innym osobom.
 8. Daj odczuć uczniom, że oczekujesz od nich tego, co w nich najlepsze. Mów im o tym.
 9. Postaw uczniom wymagania do górnej granicy ich możliwości: niech mają poczucie osiągalności celu, ale przy dużym wysiłku; tylko wtedy bowiem nauka może być dla nich w pełni satysfakcjonującym wyzwaniem.
 10. Mów uczniom, że niepowodzenia i błędy to normalny etap na drodze do doskonalenia się.
 11. Uczymy się na błędach – ucz wyciągania konstruktywnych wniosków z porażek.
 12. Pobudzaj do działania, do odnoszenia sukcesów.
 13. Przedstaw konkretne korzyści, jakie można odnieść z każdej lekcji.
 14. Chwal uczniów często, za każde najdrobniejsze osiągnięcia.
 15. Nagradzaj współpracę.
 16. Nie bój się przyznawać się do błędów. Okaż, że jesteś omylny, to zwiększa sympatię uczniów do Ciebie i stanowi wzór do naśladowania.
 17. Dbaj o własną motywację do pracy, by była na wysokim poziomie.

18. Bądź entuzjastą. Zaskakuj czasami uczniów nową metodą nauczania, ciekawą pomocą dydaktyczną, nową grą matematyczną. Bądź kreatywny.

W codziennej pracy z uczniami staram się postępować według powyższych zasad. Nie żałujemy jednostki lekcyjnej, gdy jest potrzeba porozmawiać z uczniami

na inny temat niż rozwiązanie kolejnego zadania. Doceniamy każdy wkład samodzielnej pracy ucznia. Dajmy uczniowi szansę naprawienia własnych błędów. Polecam lekturę Hanny Hamer *Klucz do efektywności i nauczania. Poradnik dla nauczycieli*. Czytelnicy znajdą tam wiele ciekawych i inspirujących metod.

Fot.1. Praca na lekcji metodą stolików zadaniowych w ZS nr 1 w Koszalinie. Luźna atmosfera uwzględniająca indywidualne metody uczenia się uczniów. Współpraca między uczniami i nauczyciela z uczniami. Metoda aktywna pozwalająca budować pozytywne relacje nauczyciel- uczeń. Dużo rozmów i dużo matematyki.
(autor zdjęcia - Barbara Pawlak)

Bibliografia:

1. <http://docplayer.pl/21076985-Temat-kim-jest-wspolczesny-gimnazjalista.html> (dostęp 17.05.2021)
2. Hamer Hanna, *Klucz do efektywności i nauczania. Poradnik dla nauczycieli*, Veda 1994 r.
3. Petty Geoff, *Nowoczesne nauczanie*, GWP, Sopot 2015

Danuta Lech
doradca metodyczny
plastyki i edukacji plastycznej
danutalech@cen.edu.pl

Informacja zwrotna a ocena z plastyki

Ostatnio, podczas edukacji zdalnej, spora część warunków koniecznych do realizacji ekspresji artystycznej, w tym plastycznej dziecka, spoczywa na organizacji warsztatu pracy twórczej w środowisku domowym. Nauczyciel zdalnie inspirowuje do pracy twórczej różnymi metodami. Proces twórczy przebiega podczas spotkania on-line lub głównie poza nim, dlatego tak cenne są np. konsultacje indywidualne, podczas których analizowane są prace uczniów. Prace plastyczne uczniowie mogą również przysyłać na platformę lub specjalnie stworzoną pocztę.

Jednak nic nie zastąpi bezpośredniego, indywidualnego kontaktu na zajęciach stacjonarnych, podczas którego na bieżąco nauczyciel obserwuje cały proces twórczy. Wspólnie z uczniem analizuje jego pracę plastyczną. Kieruje podpowiadając, na co

należy zwrócić większą uwagę, co można poprawić, aby udoskonalić pracę. Jest to swoista analiza pracy plastycznej dziecka, która daje możliwość nauczycielowi dokonania szczegółowego i wnikliwego rozpoznania wszystkich aspektów pracy dziecka, także pozwala nauczycielowi dostrzec wartość dziecięcej pracy plastycznej.

Praca plastyczna dziecka mówi nam często o jego zdolności poznawania świata oraz umiejętności przekształcenia tych doświadczeń w wypowiedź plastyczną. Nauczyciel dokonując analizy pracy plastycznej dziecka, powinien połączyć ją z przekazaniem informacji zwrotnej, podkreślić jej mocne strony (w każdej pracy takie można znaleźć), a w drugiej kolejności przekazać wskazówki, dotyczące udoskonalenia pracy lub przekazać uczniowi informacje, na co powinien zwrócić uwagę i nad

czym popracować przy następnym zadaniu plastycznym. Każdy nauczyciel plastyki doskonale wie, że analizując prace plastyczne dziecka, należy wziąć pod uwagę jego zaangażowanie, starania oraz postęp w rozwoju twórczości.

Czy ocena szkolna może być również informacją zwrotną?

Tak, jeżeli określi się precyzyjnie kryteria oceniania. Definicje oceny szkolnej i oceniania uczniów podane przez W. Okonia można streścić w następujący sposób: *Ocena szkolna to ustosunkowanie się nauczyciela do osiągnięć ucznia, czego wyrazem może być określony stopień szkolny lub opinia wyrażona w formie pisemnej i ustnej.* Zaczynając rozważania o ocenie szkolnej i jej związku z informacją zwrotną, trzeba zaznaczyć, że ocena szkolna odgrywa ogromną rolę w procesie nauczania tak w sensie dydaktycznym jak i wychowawczym. Trafnie wystawiona ocena powinna w pełni odzwierciedlać możliwości i wysiłek ucznia, gdyż jest podsumowaniem pewnego wycinka jego pracy. Ocena szkolna daje na-

uczycielowi szerokie możliwości wyrażania obiektywnego, zgodnego z ustalonymi kryteriami i wymaganiami dostosowanymi do indywidualnych możliwości ucznia stosunku do osiągnięć czy niepowodzeń ucznia.

Ocenianie uczniów to proces wyrażania opinii o uczniach za pomocą stopni lub ocen opisowych. Jest to bardzo ważne ogniwo procesu nauczania, a jednocześnie najtrudniejsze dla nauczyciela. Trudność polega na tym, że jeżeli ocena ma spełniać właściwe funkcje, nauczyciel musi wykazać własną inwencję oraz poczucie sprawiedliwości, a jednocześnie uwzględnić złożone kryteria, by ocena była miarą tego, co mierzyć powinna.

Według podstawy programowej na przedmiotach artystycznych należy przede wszystkim oceniać wkład pracy, starania zaangażowanie ucznia. Oceniany uczeń otrzymuje informację zwrotną, w której nauczyciel zwraca uwagę na mocne strony, dobre elementy wykonanej pracy lub nabytych umiejętności oraz omawia, nad czym uczeń jeszcze powinien popracować i w jaki sposób uczeń ma to zrobić.

Osiągnięcie pełnego obiektywizmu przy ocenianiu jest niemiernie trudne, a właściwie niemożliwe. Teoretyczne podstawy procesu oceniania pomagają nauczycielowi w tym odpowiedzialnym procesie. Wincenty Okoń ustala trzy główne kryteria ocen: poznawcze, kształcące, wychowawcze. **Kryterium poznawcze** obejmuje jakość i zakres wiedzy. **Kryterium kształcące** dotyczy rozwoju osobowości, obejmuje wymagania związane z myśleniem i mową: logiczne myślenie, samodzielność i krytycyzm, poprawność językową, planowość, obszerność wypowiedzi. Natomiast **Kryterium wychowawcze** obejmuje: konsekwentnie naukowy charakter poglądów ucznia, co do kwestii postawionych w szkole i poza szkołą. Do kryteriów tych można dodać inne, np. wkład pracy ucznia, stan jego zdrowia, postępy lub regres od ostatniego oceniania. Istotne znaczenie ma także osobowość samego nauczyciela, jego wrażliwość, zdolność podejmowania decyzji. Nauczyciele w różnym stopniu uwzględniają wymienione kryteria i zmieniają przedmiot oceny

w odniesieniu do różnych uczniów.

Duże znaczenie ma dla ucznia **współudział w procesie oceniania**, uwzględnianie **samooceny**. Badania B. Dymary⁶ pokazują, że uczniowie uznają możliwość samooceny za przejaw zaufania nauczyciela oraz traktowania ich w sposób partnerski. Poprzez samoocenę uczeń może określić zarówno swoje osiągnięcia jak i niedociągnięcia. W ten sposób młody człowiek kształtuje swoje poczucie wartości. Samoocena ucznia to także wskazówka dla nauczyciela, który ostatecznie wystawia ocenę. Samoocenę można potraktować jako komentarz samego autora do wykonanej pracy.

Ocena ucznia z plastyki jest osobiście złożona i trudna. Zdolności plastyczne ucznia nie mogą być podstawowym kryterium oceniania. Nauczyciel plastyki oceniając osiągnięcia edukacyjne ucznia, uwzględnia przede wszystkim:

⁶ B. Dymara: O motywacyjnej i informacyjnej funkcji oceny w procesie kompleksowego nauczania. "Życie Szkoły" 1979 nr 9.

- a) aktywność i zaangażowanie w realizację zadań oraz twórczą pracę własną ucznia;
- b) wysiłek wkładany w wykonanie ćwiczenia;
- c) stosunek ucznia do przedmiotu (np. przygotowanie materiałów do pracy twórczej);
- d) stopień przyswojenia wiadomości i wykorzystania jej w praktyce;
- e) oryginalne rozwiązywanie problemów plastycznych;
- f) wykorzystywanie wiedzy o plastyce do ekspresji własnej oraz do aranżacji własnego otoczenia.

Nauczyciel powinien oceniać pracę plastyczną ucznia bezpośrednio po ukończeniu zadania przez całą klasę lub na najbliższych zajęciach, dokonując analizy wykonanych prac. W wyjątkowych sytuacjach, biorąc pod uwagę zróżnicowane tempo pracy uczniów, nauczyciel może zezwolić na samodzielne wykonanie pracy plastycznej, ustalając wspólnie z uczniem zasadę jej dokończenia.

Nauczyciel ocenia również systematyczność, bierze pod uwagę samodzielność oraz oryginalność

i szeroko pojętą postawę twórczą ucznia. Uczniowie ze specjalnymi wymaganiami edukacyjnymi, opiniami, orzeczeniami, mają prawo do wydłużonego czasu pracy oraz obniżenia wymagań. Podczas nauczania zdalnego są oni otoczeni szczególną opieką organizacyjną i merytoryczną.

Podsumowując te rozważania można stwierdzić, że właściwie skonstruowana informacja zwrotna przekazana uczniowi powinna wychodzić naprzeciw potrzebom rozwojowym dziecka i jego indywidualnym możliwościom oraz powinna kształtować jego samodzielność w procesie zdobywania wiedzy i poczucie odpowiedzialności za własny proces uczenia się. Ocenianie bieżące w formie pozytywnych informacji zwrotnych jest szczególnie pożądane w edukacji wczesnoszkolnej, w której doświadczanie sukcesu warunkuje pozytywny stosunek do nauki na kolejnych szczeblach edukacyjnych. Zatem nauczyciel opracowując informację zwrotną lub wystawiając ocenę, powinien skoncentrować się na dziecku, jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwościach uczenia się. Informacja

zwrotna powinna wpłynąć na kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości w poznawaniu otaczającego świata. Zadaniami te mogą być jednocześnie wskazówkami do udzielania konstruktywnej informacji zwrotnej jako formy oceniania.

Bibliografia:

1. Altszuler, Ida (1998). *Badania nad funkcją oceny szkolnej*. Wyd. PZWS, Warszawa
 2. Błażejewski, Zdzisław (1988/1). *Funkcje oceny szkolnej i warunki ich realizacji*. "Nowa Szkoła"
 3. Dymara, Bronisława (1979): *O motywacyjnej i informacyjnej funkcji oceny w procesie kompleksowego nauczania*. "Życie Szkoły" nr 9.
 4. Hohense-Ciszewska, Helena (1991). *ABC wiedzy o plastyce*. Warszawa, WSiP
 5. Kupisiewicz, Czesław (1978). *Podstawy dydaktyki ogólnej*. Wyd. PWN, Warszawa: *Jak praktycznie wykorzystać pomiar dydaktyczny w oświacie?*
 6. Niemierko, Bolesław (2005). *Jak praktycznie wykorzystać pomiar dydaktyczny w oświacie?* Wyd. Rożak, Warszawa
 7. Niemierko, Bolesław (1990). *Pomiar sprawdzający w dydaktyce*. Wyd. PWN, Warszawa
 8. Okoń, Wincenty (1970). *Zarys dydaktyki ogólnej*. Wyd. PWN, Warszawa
 9. Okoń, Wincenty (1975). *Słownik pedagogiczny*. Wyd. PWN, Warszawa
-

Małgorzata Kulik
doradca metodyczny
wychowania fizycznego
malgorzatakulik@cen.edu.pl

Ocena motywuje

Ocenianie i informacja zwrotna w zdalnym wychowaniu fizycznym

Ocenianie w wychowaniu fizycznym nie jest rzeczą łatwą. W żadnym innym przedmiocie, jak właśnie w wychowaniu fizycznym, należy wziąć pod uwagę indywidualizację.

Powszechnie wiadomo, że pomiędzy wiekiem kalendarzowym a wiekiem rozwojowym dziecka czasami istnieje duża rozbieżność. Każdy uczeń posiada swoje indywidualne predyspozycje ruchowe, warunki fizyczne oraz zdolności motoryczne, a przyswajane wiadomości są również od nich zależne. Nie można zatem wymagać, aby wszyscy uczniowie w jednym tempie i czasie realizowali zamierzone cele. Etapy rozwoju psychoruchowego ucznia również determinują świadome zaangażowanie i rozwój zainteresowania wybraną formą aktywności ruchowej. Z perspektywy tych spostrzeżeń każdy nauczyciel w procesie wychowania fi-

zycznego powinien indywidualizować również ocenianie.

Od lat budujemy systemy oceniania w skali: ocen, punktów czy w formie opisowej i zawsze mierzymy się z problemem, aby ta ocena niosła za sobą również moc informacji zwrotnej. Ma to być komunikat dla ucznia, rodzica na jakim etapie, poziomie rozwoju znajduje się oceniany. Jest to też odnośnik do porównywania z rówieśnikami na tle populacji, środowiska czy patrząc bardzo wąsko – grupy, zespołu, klasy. Ocena ma nieść, dla ucznia, rodzica jasny komunikat np. nad czym trzeba pracować, co wzmocnić, co poprawić, w którym kierunku dążyć do usprawniania, na jakim poziomie są wybrane zdolności i poziom umiejętności. Pokolenia wyrastały i wyrastają w kręgu ocen. Dlatego też m.in. są one bardzo czytelną i namacalną skalą.

Efektywna ocena to również taka, która motywuje ucznia do działań, aby być np. szybszym, bardziej wytrzymałym, wykonać celną zagrywkę czy celny rzut za trzy punkty. Stanowi również wewnętrzną motywację do podejmowania różnych form aktywności ruchowych pozalekcyjnych. W tych okolicznościach wskazany jest jasny, precyzyjny przekaz: co podlega kontroli, dlaczego uczeń otrzymuje taką a nie inną ocenę. Dlatego też uczeń powinien być zapoznany z kryteriami oceniania, które muszą być jednoznacznie, jasno i przejrzysto określone.

Ocenianie w zdalnym nauczaniu to proces trudny. W czasie ograniczenia funkcjonowania szkół i placówek oświatowych związanego z zagrożeniem epidemiologicznym nauka jest realizowana na odległość. Nauczyciele wychowania fizycznego realizują zajęcia również w formie zdalnego nauczania. Nie jest to zadanie łatwe, zważywszy, że główną sferą oddziaływania jest aktywność ruchowa. Musieliśmy w tym momencie bardzo prze-modelować programy nauczania i podjąć treści podstawy programowej możliwe do realizacji w sposób zdalny.

Zgodnie z zapisami rozporządzenia MEN przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego na-

leży przede wszystkim brać pod uwagę wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywanie się z obowiązków wynikających ze specyfiki tych zajęć, a także jego systematyczny udział w zajęciach oraz aktywność w działaniach podejmowanych przez szkołę na rzecz kultury fizycznej (§9 rozporządzenia MEN z 22 lutego 2019 r.).

Sporną kwestią i wywołującą sporo kontrowersji jest przeprowadzanie sprawdzianów w ramach lekcji wychowania fizycznego. Błędem merytorycznym jest ocenianie poszczególnych zdolności motorycznych, jak np. siły, szybkości i wytrzymałości w kontekście oceny częściowej. Jeśli ta ocena nie ma wartości wliczanej do oceny z przedmiotu, a jest tylko komunikatem dla rodzica i ucznia, w jakiej skali mieszczą się osiągnięcia, poziom umiejętności, to wówczas spełnia ona swoją funkcję.

W toku edukacji wychowania fizycznego przekazujemy również wiele wiadomości, czy to np. w kwestii dyscyplin sportowych, przepisów gier, zasad prowadzenia rozgrzewki, asekuracji czy w zakresie edukacji zdrowotnej. Mają one na celu zwiększenie umiejętności świadomego dokonywania samodzielnych wyborów i aktywności w zakresie sportu, rekreacji

i działań prozdrowotnych. Najprostsza forma sprawdzania wiadomości jest łączenie teorii z praktyką. Podczas kontroli oraz oceniania umiejętności bardzo łatwo jest sprawdzić zasób wiedzy na wcześniej omówiony temat, np. sędziowania meczu, organizacji miejsc do ćwiczeń czy samodzielnego przeprowadzenia rozgrzewki.

Nauczyciele mają możliwość weryfikacji dotychczas stosowanego programu nauczania tak, by dostosować go do wybranej metody kształcenia na odległość. Musimy również zmodyfikować PSO tak, aby było zbieżne ze zdalnym nauczaniem a przede wszystkim z rozporządzeniem MEN o ocenianiu. Możemy poszukiwać wzorca, przeszukiwać Internet – to i tak należy zdalne ocenianie dostosować do indywidualnych warunków, jakie stworzyła szkoła i możliwości technicznych uczniów. Nie ma obowiązku tworzenia nowego PSO, ale można wprowadzić aneksem (na czas zaistniałej sytuacji) zmiany dostosowane do zdalnego nauczania. Powinien on zawierać informacje:

a) za pomocą jakiego komunikatora będą prowadzone zdalne lekcje wychowania fizycznego i za pomocą jakiego komunikatora będą przesyłane zadania dla ucznia (np.

dziennik elektroniczny, poczta e-mail, messenger lub inny sposób ustalony z nauczycielem);

b) sposób kontaktu nauczyciela z rodzicami czy opiekunami (np. e-dziennik, e-mail, itp.),

c) forma i sposób sprawdzania i kontroli osiągnięć edukacyjnych uczniów (np. odpowiedź ustna na czacie, karta pracy, praca pisemna, zdjęcia, prezentacje, album, plakat, referat, filmy itp.),

d) forma dokumentacji pracy na zdalnej lekcji i rozwiązywania zadań przez ucznia (np. uzupełniona karta pracy, rozwiązany test, zdjęcia, filmy, prezentacje itp.),

e) czas i forma odbywania zdalnej lekcji (np. zadania uczniowie wykonują w miarę możliwości i dostępu do komputera w dniu, w którym mają zajęcia wychowania fizycznego, zgodnie z planem zdalnego nauczania, na wykonanie zadania uczniowie mają czas do... itp.),

f) obszary podlegające ocenie (np. tematy, zadania powinny dotyczyć wszystkich bloków tematycznych określonych w podstawie programowej; obszar w zakresie wiedzy lub zleconych zadań związanych z aktywnością fizyczną podlegający ocenie w systemie

on-line – zasady i kryteria ocen. Oto kilka przykładów:

- postawy i kompetencje (tj. uczeń współpracuje z nauczycielem: podejmuje zadanie, wykonuje polecenia, prace domowe; angażuje do ćwiczeń swoich bliskich, propaguje zdrowy styl życia, praktykuje zachowania prozdrowotne, stosuje zasady bezpiecznej organizacji ćwiczeń itp.),
- systematyczność wykonywania ćwiczeń (tj. uczeń wykazuje gotowość do podejmowania zadań, wykonuje je w wyznaczonym czasie, stosuje samokontrolę itp.),
- wiadomości (tj. uczeń utrwała wiadomości z zakresu edukacji zdrowotnej, zasad oraz przepisów gier, olimpiizmu, historii sportu itp.),
- aktywność fizyczna (tj. uczeń wykazuje inicjatywę i kreatywność w doborze ćwiczeń, wykonuje diagnozę sprawności fizycznej i motorycznej, wykonuje ćwiczenia programowane),

g) kryteria oceny częściowej – np.:

- **celujący** – uczeń: odpowiada na zadane przez nauczyciela pytanie, wykonuje zadanie związane z aktywnością fizyczną; przedstawi swoje pytanie lub zadania dotyczące tematu zawartego w artykule, prezentacji czy też filmie; przesyła link o podobnej tematyce (artykuł, film, prezentacja); dokumentuje zdjęciami, filmem,
- **bardzo dobra** – uczeń: odpowiada na zadane przez nauczyciela pytania/pytanie, wykonuje zadanie związane z aktywnością fizyczną; przedstawi swoje pytanie dotyczące tematu zawartego w artykule, prezentacji czy też filmie,
- **dobra** – uczeń: odpowiada na zadane przez nauczyciela pytania lub pytanie,
- **dostateczna** – uczeń: odpowiada na zadane przez nauczyciela pytania/pytanie z wyrażeniami w sposób niepełny,
- **dopuszczająca** – uczeń: potwierdzi

e- mailem, że przeczytał artykułu lub obejrzał film,

- **niedostateczna** – uczeń: nie podejmie się wykonania zadania,

Można przyjąć, że uczniowie za wykonanie zadania otrzymują plus (+), a trzy plusy składają się na ocenę bardzo dobrą.

- h) warunki brane pod uwagę przy ustaleniu oceny śródrocznej i rocznej (np. nauczyciel wystawia ocenę śródroczną lub roczną, biorąc pod uwagę oceny wcześniej uzyskane w trakcie trwania zajęć w szkole oraz bieżące oceny w zakresie zadań w obszarze wiedzy lub zleconych zadań związanych z aktywnością fizyczną. Ocena roczna jest wypadkową użytych ocen bieżących),
- i) warunki otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych (np. zgodnie z dokumentem obowiązującym w całej szkole, dostępnym na stronie internetowej szkoły itp.),
- j) trudności i przeszkody, jakie brane są pod uwagę przy ocenianiu (tj. podczas plano-

wania lekcji i oceniania nauczyciel bierze pod uwagę trudności ucznia z dostępem do Internetu, sprzętu elektronicznego jak i oprogramowania itp.).

Zdalne nauczanie w wychowaniu fizycznym to nie tylko wiedza i wiadomości. Można organizować i zlecać zadania związane z aktywnością fizyczną np. diagnoza sprawności fizycznej i motorycznej. Podkreślić należy ze stanowczością, że **ocenienie nie mogą podlegać wyniki**. Możemy oceniać wykonywanie zestawu ćwiczeń ogólnorozwojowych czy kształtujących np. siłę mięśni ramion, brzucha czy nóg; budowanie własnych programów, rozgrzewek, propozycji układów tanecznych, aerobiku czy tabaty.

Organizując pracę zdalną uczniów oraz ich ocenianie, musimy uwzględniać zasady bezpiecznego i ergonomicznego korzystania przez nich z urządzeń umożliwiających komunikację elektroniczną, czyli TIK. Należy bezwzględnie przestrzegać procedur ochrony danych wrażliwych i wizerunku uczniów, tzw. znanych zasad RODO.

Bibliografia:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 373)
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.

Z MOICH DOŚWIADCZEŃ

Renata Pietras-Pacynko
doradca metodyczny
wychowania przedszkolnego
renata.pietras@cen.edu.pl

Szkoła uczuć!

Relacje nauczyciel a dziecko w wieku przedszkolnym

Wiek przedszkolny to bogactwo różnorodnych uczuć, jakich doświadcza dziecko w tym wieku. W tym okresie jedną z potrzeb dziecka jest zabawa, która stanowi „szkołę uczuć” – stwarza wiele typowych sytuacji, które są źródłem różnorodnych przeżyć. Niejednokrotnie dziecko po raz pierwszy styka się z różnymi, dotychczas nieznanymi mu odczuciami.

W swojej pracy mogłam wielokrotnie zaobserwować, jak ogromne znaczenie w osiąganiu sukcesu przez dziecko zaczyna odgrywać inteligencja emocjonalna. Uważam, że jeśli nauczyciel sam nie rozwinie w sobie emocjonalnie inteligentnej postawy wobec wszelkich zadań

wychowawczych i opiekuńczych, jeśli nie będzie ich stosował w codziennym życiu przedszkolnym, nie będzie w stanie nauczyć tego innych.

Zaczynamy więc od siebie! (Rys. 1.)

W jaki sposób realizuję swoje działania, aby moje relacje z dziećmi i rodzicami były pozytywne, aby dzieci czuły się bezpiecznie i chętnie przychodziły do przedszkola? Staram się być wsparciem dla każdego z dzieci, być przy nich w każdej możliwej chwili, wspierać ich i zapewniać, że są ważne!

Rys. 1. Zaczynamy od siebie!

Kilka sposobów budowania pozytywnych relacji z dziećmi

1. Sposób rozmowy. Staram się zawsze wysłuchać wszystkich dzieci (w miarę możliwości, zważywszy na fakt, że dzieci mają dużo do powiedzenia, a duża liczba dzieci w grupie skutecznie uniemożliwia indywidualną rozmowę z każdym). Jednocześnie staram się pobudzać zainteresowanie dzieci tematyką zajęć, stwarzam przyjazną atmosferę. Podczas rozmów patrzę na dziecko, staram się pokazać maluchowi, że to, co mówi, jest dla mnie istotne. Wchodzę w relację rozmowy, zadaję pytania, odpowiadam na zadawane pytania. Dbam o to, aby dziecko czuło się zauważone.
2. Sposób organizowania działań i zajęć. Pobudzam wyobraźnię dzieci, zachęcam je do podejmowania nowych działań, do poszukiwań, do myślenia innowacyjnego.

Udzielam wskazówek, informuję o błędach, pobudzam do myślenia poprzez zadawanie pytań. Chcę podkreślić, że często korzystam z metod aktywizujących oraz metod modelowania dialogów QtA (ang. questioning the author). Dzieci podczas zajęć np. plastycznych mają możliwość wyboru różnych technik plastycznych (chyba, że jest to z góry narzucona technika wynikająca z tematu danego zajęcia). Różnicuję zadania i pytania dla dzieci, dostosowując je do ich możliwości. Dzieci także decydują o czasie trwania danego działania (natomiast czas trwania zajęć dydaktycznych jest raczej stały – określa go metodyka wychowania, w zależności od grupy wiekowej; chyba, że czas ten zostaje wydłużony z uwagi na duże zainteresowanie całej grupy). Codziennie rano wspólnie z dziećmi ustalamy, co będziemy robić w dany dzień. Wykorzystując piktogramy, ustalamy kolejność zajęć, zabaw, zadań dodatkowych, wyjście na podwórko. Każdy przedszkolak

wie, jak będzie przebiegał schemat dnia, dzięki czemu czuje się bezpiecznie (jest to szczególnie ważne dla dzieci wrażliwych emocjonalnie, dzieci które mają trudności z rozstaniem z rodzicem).

3. Sposób udzielania pomocy.

Widząc trudności, jakie sprawia dziecku wykonanie jakiegoś zadania, udzielam wskazówek naprowadzających. Staram się ponownie tłumaczyć, zachęcam do samodzielnych prób. Jeśli dziecko ma nadal problem z wykonaniem zadania bądź nie rozumie czegoś, realizuję zadanie z dzieckiem indywidualnie tego samego dnia w popołudniowym czasie.

4. Sposób oceny prac.

Każda wykonana praca zostaje przede mną podsumowana, każde działanie dziecka omówione. Jeśli nauczyciel zaniecha takich czynności, dziecko odczuje niechęć do wykonywania zadań. W jego głowie pojawia się myśl: „nie będę tego robił – nikt i tak nie zwraca na to uwagi”. Moja ocena dziecka ma charakter informacyjny i polega na wspól-

nym (dziecka i nauczyciela) porównaniu wyniku zamierzonego z rzeczywiście użytym. Dzieci dodatkowo otrzymują kolorowe naklejki – buźki za wzorowe pełnienie dyżurów, poprawne wykonanie zadania, za wyjątkowe działania, okazywanie pomocy i empatii innym itp.

5. Sposoby wyjścia na podwórko. Każde dziecko wie, że przed wyjściem na podwórko czy spacer salę trzeba uprzątnąć. Dzieci, które mają potrzebę, korzystają z toalety, mogą zająć się sobą bez zbędnego nerwowego pośpiechu (zawsze czekamy na wszystkich, nikogo nie popędzamy). Dzieci znając zasady, ustawiają się zawsze w ten sam sposób: najpierw dziewczynki, później chłopcy (ponieważ chłopcy są dżentelmenami i zawsze przepuszczają dziewczynki przodem). W szatni każde dziecko stara się ubierać samodzielnie, choć zwracam uwagę na dzieci i instruuję, jak można włożyć poszczególne części garderoby bądź pomagam maluchowi, jeśli dziecko nie

radzi sobie jeszcze. Na podwórku uczestniczę w zabawach dzieci, gdy jestem o to proszona, czasami inicjuję zabawę. Przed powrotem do przedszkola dzieci ustawiają się i to ich zadaniem jest sprawdzić, czy są wszystkie osoby, pilnują swoich par (to pozwala dbać o siebie nawzajem, utrwalić imiona).

6. Moje reakcje na zachowania dezorganizujące pracę w grupie. Oczywiście, każde naganne zachowanie należy z dzieckiem omówić, nie powinno się tego odkładać na inny dzień. Dziecko ponosi konsekwencje swojego zachowania, za wszelkie nieprzestrzeganie ustalonych zasad (dzieci samodzielnie tworzyły *Kodeks zachowania w przedszkolu*), za zachowania agresywne, zagrażające bezpieczeństwu innych itp. W mojej grupie mamy wyznaczone miejsce, które wspólnie z dziećmi nazwaliśmy „*Kącikiem przemysłu*”. Jest to miejsce, w którym znajduje się krzeselko, poduszeczka, na której może sobie usiąść dziecko, aby mogło

chwilę pomyśleć nad swoim zachowaniem. Dziecku czasami jest trudno zrozumieć zaistniałą sytuację, dlatego zadaniem nauczyciela jest rozmowa z dzieckiem, która ma na celu ustalenie odpowiedniego zachowania się dziecka, zrozumienie motywów zachowania dziecka oraz uświadomienia maluchowi konsekwencji niestosownego zachowania.

7. Sposoby korzystania z zabawek. Każde dziecko ma możliwość korzystania ze wszystkich dostępnych zabawek w sali. Dzieci samodzielnie decydują o doborze zabawki jak i osób, z którymi chce się bawić. Zwracam jednak uwagę na to, by unikać sytuacji, w których znaj-

dą się dzieci bez koleżanki czy kolegi do zabawy. Wtedy pytam przedszkolaka, z kim chciałby spędzić czas, bądź ja poświęcam mu uwagę i wspólnie planujemy sposób spędzania czasu.

Takie podejście do dzieci sprzyja dużemu zaufaniu przedszkolaka do nauczyciela. Moje maluchy uwielbiają się przytulać. Stale mówią, że bardzo kochają inne dzieci i swoją panią. Staram się utwierdzać ich w przekonaniu, że są ważne, że mam duże szczęście, spędzając z nimi czas. Przede wszystkim staram się być stale z dziećmi. Dzięki różnorodności moich działań, różnych metod, ciekawych zajęć tworzę warunki wspomagające indywidualne szanse rozwojowe moich przedszkolaków.

WARTO SPRÓBOWAĆ

Katarzyna Jacewicz
doradca metodyczny
języka polskiego
katarzynajacewicz@cen.edu.pl

Szkoła to miejsce do lubienia

Wspólne świętowanie powrotu do szkoły

Żyjemy jak na karuzeli, a mioniony rok sprawił, że zawirował nasz świat. Czy możemy pozbyć się lęku i stresu, gdy nie wiemy, co stanie się jutro? Trudno odpowiedzieć na to pytanie, ale należy znaleźć drogę, która zapewni nam spokój i wewnętrzną harmonię. Nie trzeba pisać, jakie skutki niesie pandemia i nauka zdalna, jak zmieniła świat młodych ludzi. Skutki przerastają nasze wyobrażenia i wyobrażenia naszych uczniów.

Co jest ważne?

W marcu, czy nawet w listopadzie 2020 r. uczniowie jeszcze pragnęli powrotu do szkoły, ale już nie chcą do niej wracać. Przyzwyczaili się do pracy w domu i nie widzą sensu, by te-

raz mieli wrócić do nauki stacjonarnej. Z czego to wynika? Z tego, że przystosowali się do innych warunków nauki i sytuacji, w jakiej znalazła się szkoła.

Jednak wróciliśmy. Od czego zaczynamy naukę stacjonarną? Na pewno nie należy bać się rozmów z młodymi ludźmi o emocjach i samopoczuciu. Nie należy też ich oceniać, ale warto dać im, a także sobie, prawo do odczuwania smutku, żalu, a może nawet frustracji. Istnieje potrzeba zbudowania wspólnej przestrzeni i współodczuwania, wspólnego poszukiwania ukojenia. Sprzyjać temu zadaniu będą dobre relacje z uczniami.

Dobra relacja pedagogiczna między nauczycielem a uczniem

oparta powinna być na akceptacji, uznaniu, docenianiu i życzliwości, traktowaniu wychowanka jak pełnoprawnego i wartościowego rozmówcę. Najistotniejszą cechą nauczyciela wydaje się po prostu otwartość w relacjach z uczniami, szczere zaciekawienie nimi, umiejętność słuchania oraz usłyszenia ich historii. Dlatego każdy dzień zaczynam zwykle od pytania: jak się czują, czy wszystko w porządku, jak spędzili poprzedni dzień. Powtarzam im, że są wspierającymi ludźmi i doceniam ich pracę. Jestem dla nich. Wiedzą, że mogą ze mną o wszystkim porozmawiać. W ten sposób pokazuję, że są ważni i zasługują na moją uwagę. Zwracają się do mnie po radę jako do człowieka, nie nauczyciela. Ja także widzę w nich człowieka, a nie tylko ucznia.

Musimy zadbać o dobre samopoczucie swoich podopiecznych. W Wielkiej Brytanii ministerstwo zaleca, by nie używać takich określeń jak: „nadrabianie zaległości” czy „stracony czas”. Niestety, w Polsce nie ma mowy, by nie zaprzętać sobie głowy tymi problemami. Nie wyobrażam

sobie powrotu do szkoły i „nadrabiania” czegoś, bo takie działanie wywołuje stres i lęk nie tylko w nauczycielach, ale przede wszystkim w uczniach. Przecież także w edukacji zdalnej realizuję podstawę programową. Realizuję zgodnie z literą prawa. Dostosowuję ją proporcjonalnie do potrzeb i możliwości uczniów. Inaczej nieco przebiegał proces oceniania. To nie oceny uczniów są miarą sukcesu dydaktycznego. W edukacji zdalnej to właśnie ja nabyłam wiele umiejętności dzięki moim uczniom, za co dziękuję im bardzo. Taka relacja uczniów z nauczycielem jest jednym z sukcesów edukacyjnych tego okresu.

Po powrocie do nauki stacjonarnej musimy dbać przede wszystkim o dobre relacje, które nieco inaczej wyglądają podczas nauczania zdalnego. Nie da się przecież wrócić do rzeczywistości sprzed marca 2020 r. Choć wiem, że niektóre uczniowskie prace przesłane on-line były niesamodzielne, to myślę sobie – *Trudno*. Nie zacznę zajęć szkolnych od „nadrabiania” czasu nauczania. Teraz musimy na

nowo poznawać swoich uczniów, ich problemy, relacje w klasie, sposób uczenia się. To jest chyba najważniejsze.

Wspólne świętowanie

Ustaliłam z uczniami, że powrót do szkoły będziemy świętować. Jak? Już znaleźli się ochotnicy do pieczenia ciasta i babeczek. Idziemy na dwór, by spokojnie, na łonie natury porozmawiać i wspierać się wzajemnie. Damy sobie czas na rozmowę. Przed niektórymi egzamin. Uczniowie muszą więc odnaleźć harmonię, spokój, a nie wyczekiwać sprawdzianów, kartkówek, których po prostu boją się w obecnej sytuacji.

Wiem, że takie spędzenie czasu jest istotne dla nich i dla mnie. Zasługują na to „błogie lenistwo”. Po drugiej stronie monitora przecież siedzą ci sami uczniowie, których znam od wielu lat. Pokazałam im, że można źle się czuć, nie mieć na nic chęci, czuć frustrację i złość. Kiedy mówię, że miałam zły dzień, natychmiast z troską pytają, czy mają włączyć kamerki. Wiedzą, że to mi pomoże i naprawdę będzie dużym wsparciem. Jestem

ich partnerem do rozmów, wymiany poglądów. Moje lekcje nie są „przegadane”, one są – w ich ocenie – istotne i inspirujące.

Budowanie relacji nie jest łatwe, ale możliwe. Dzieje się to krok po kroku. Muszę zadbać o uczniów, tak jak oni o mnie. Istotne jest to, jakimi będą ludźmi, przyjaciółmi, rodzicami, pracownikami. Chcę mieć poczucie, że „gramy do jednej bramki” i mamy wspólny cel.

Postanowiłam, że na drzwiach klasy powieszę „uśmieszki do wzięcia”, kartki z elementami do oderwania. **Będę rozdawać dobry humor**, zapewne przyda się każdemu. Godzina wychowawcza zacznie się od „Pudełka dobrych relacji” (wg pomysłu Asi Krzemińskiej autorki w serwisie „Zakręcony belfer”). Każdy będzie miał karteczkę ze słowami: „Dla:... Ponieważ...”, a po uzupełnieniu wrzucimy je do pudełka i przeznaczymy czas na ich czytanie. Zaproponuję **rozmowę i refleksję** z wykorzystaniem kart z pytaniami, które przygotowali członkowie grupy *Superbelfrzy* i Mateusz Łysek („Rysuję

dla moich uczniów⁷” - „Belfry bazgrołą”). Przykładowe karty zamykają ten artykuł.

Wyrozumiałość to kolejna cecha, którą powinniśmy pielęgnować w sobie. Choć język polski jest ważnym przedmiotem i do tego egzaminacyjnym, to czy stanie się coś złego, jeśli uczeń odda pracę dwa dni później lub napisze kartkówkę trzy minuty po czasie?

Wspieranie. Działam tak, by nie mieć do siebie żalu, że się nie udało. Uczeń też tak powinien funkcjonować. Nie jesteśmy kulooporni. Staram się przekazywać wiedzę tak, by uczniowie mieli poczucie, że potrafią sami wykonać zadania. Zawsze im powtarzam: – *Wyobraź sobie, że stoję przed tobą i mówię, że dasz radę, wierzę w ciebie. To zadanie jest łatwe.* Ile razy mogą to usłyszeć od innych? Zwykle się z tego śmiejemy, gdy zaczynam to mówić, a uczniowie kończą frazę już za mnie.

Marzę o bezpośrednich kontaktach z uczniami i ich rodzicami, innymi nauczycielami, o różno-

rodności i akceptacji. To uczeń i nauczyciel razem budują relacje. Brakuje mi spotkań z nimi w McDonald’s, w piątek po lekcjach. Łza w oku się kręci, kiedy po omówieniu twórczości Wisławy Szymborskiej otrzymuję wyklejankę, która przedstawia radość a zarazem tęsknotę za tymi naszymi wspólnymi spotkaniami i rozmowami o wszystkim lub ... o niczym.

W czym tkwi tajemnica dobrej szkoły? A o co chodzi w szkole? Jak powiedziała jedna z nauczycielek, Kasia Polak, w szkole chodzi o **lubienie**:

- o uczniów, bo lubiani przenoszą góry, otwierają serca swoje i innych;
- o nauczycieli, bo lubiani rozkwitają uśmiechem i pasją;
- o szkoły, miejsca nie tylko do nauki, ale i spotkań;
- o samego siebie, ze swoją niedoskonałością, błędzeniem, ciągłym odnajdywaniem siebie.

Szkoła to My. **Szkoła to miejsce do lubienia.** Życzę więc wszystkim Czytelnikom, by lubili siebie, uczniów i byli otwarci na ludzi na innych. Tak łatwiej budować dobre relacje.

⁷ <https://padlet.com/matlys/rysuje>

Warto spróbować

Warto spróbować

Warto spróbować

Bibliografia:

1. Źródło ilustracji:
<https://www.facebook.com/BelfryBazgrola/posts/1822137274630767> (dostęp 17.05.2021 r.)
1. <https://www.facebook.com/superbelfrzy> (dostęp 17.05.2021 r.)
2. <https://www.facebook.com/superbelfrzy> (dostęp 17.05.2021 r.)

dr Tomasz Skonieczny
doradca metodyczny historii i wos
tomasz.skonieczny@cen.edu.pl

Czas na zabawę

Odnawianie relacji międzypokoleniowych po epidemii
– propozycja projektu działań

COVID-19 to choroba dzieląca pokolenia – alarmował 16 lutego 2021 r. francuski „Le Monde”. Dziennikarz podkreślał zauważalną we Francji niechęć młodych do starszych, oskarżanych, że to w celu ich ratowania wprowadzono obostrzenia zmieniające dotychczasowe przyzwyczajenia młodych⁸.

Choć w Polsce nikt nie odnotował takich opinii, to domyślać się możemy, że wskutek obostrzeń nastąpiło przerwanie naturalnych rodzinnych więzi. Zakaz organizowania uroczystości rodzinnych, wyjść do lokalu czy muzeum, a nawet wzajemnych odwiedzin (aby nie ulec przypadkowemu zakażeniu) spowo-

dował, że szczególnie dzieci straciły dotychczasową więź z mieszkającymi osobno dziadkami czy wujkami.

Na szczęście, choć nadal obowiązują różne obostrzenia związane z pandemią, z każdym dniem przybywa osób zaszczepionych, co pozwala z nadzieją patrzeć w przyszłość. Wracamy do odwiedzin znajomych i rodziny. Możliwe stały się spotkania w restauracji, muzeum czy lunaparku. Osoby starsze, od roku izolowane, teraz na nowo chcą nawiązywać relacje z innymi. Tymczasem młodzież, ucząca się zdalnie i przez długi czas mająca zakaz wychodzenia z domu, jeszcze mocniej niż dotąd uzależniła się od elektronicznych gadżetów.

Media donoszą o masowym problemie uzależnienia dzieci i młodzieży od komputera czy te-

⁸ za:

www.pap.pl/aktualnosci/news%2C816259%2Cle-monde-pandemia-covid-19-powoduje-konflikt-miedzypokoleniowy.html

lefonu, a w tym cyfrowym świecie nie ma miejsca na seniorów. Dlatego jako dyrektor Szkoły Podstawowej im. Ludzi Morza w Mścicach postanowiłem wdrożyć projekt mający pomóc w odnowieniu relacji społecznych, i to nie tylko koleżeńskich, ale także z dziadkami, kontaktów ogólnoludzkich czy sąsiedzkich: – *Dziadku opowiedz i pokaż mi, jak Ty bawiłeś się bez komputera.* W jego wyniku na wybrukowanym placu szkolnym (pełniącym także rolę placu manewrowego) ułożone zostanie specjalne tworzywo, dzięki któremu na stałe pojawią się kolorowe szablony do gry w klasy, chłopa, labirynt, warcaby, chińczyka. W zamyśle będą zachętą do zabawy dla uczniów, ale także, mam nadzieję okazją do wspomnień, gdyż wielu z nas wychowało się na takich grach podwórkowych. Zakładam, że uczniowie zainteresowani kolorowymi plamami na polbruku zapytają: – *Babciu, mamo, a co to?, – Czy Ty bawiłaś się tak?* Mam nadzieję, że w tym momencie starsi (dziadkowie, rodzice, a może starsze rodzeństwo) wspomną swe młode lata, opowiedzą, a może i pokażą, jak

bawili się kiedyś. Wspólna zabawa (gra) integruje najbardziej. Aby zachęcić uczniów i ich rodziny do udziału w zabawach (i zarazem przypomnieć ich zasady), zorganizowany zostanie sportowy wielopokoleniowy piknik, podczas którego będzie okazja do skorzystania z gier. Przy placu staną też odpowiednie tablice informujące o zasadach udziału. Będzie to próba pokazania dawnych zabaw, gdyż wspólnie dzieci bawią się tylko: w gonionego berka, chowanego, sporadycznie skakanką czy np. na lekcjach wychowania fizycznego lub podczas harcerskiej zbiórki w dwa ognie, ewentualnie podchody. Tymczasem z lat szkolnych pamiętam jeszcze inne zabawy: grę w palanta, w chłopa, w klasy, państwa-miasta, w ziemniaka, baba jaga patrzy, gąski, gąski do domu, grę w kapsle, wojnę czy różne warianty gry w gumę. Jestem przekonany, że te zabawy wciąż mogą być atrakcyjne i chciałbym mieć udział w tym, by się rozwijały – dzieci mogą przecież same wymyślać nowe kształty (dorysowując je chociażby kredą), tworzyć swoje nowe zasady.

Jestem przekonany, że gry podwórkowe oprócz miłej i atrakcyjnej zabawy mają jeszcze moc budowania relacji – więzi pokoleń, koleżeństwa i przyjaźni; relacji rodzinnych, jak i tych na podwórku.

Aurelia Kasprzak
nauczycielka języka niemieckiego
I LO im. St. Wyspiańskiego w Szubinie
aurelia.kasprzak@wp.pl

Wykorzystanie kart „Multi-talk” na zdalnych lekcjach języka obcego

W czasie przedłużającej się nauki zdalnej poszukiwałam ciekawych rozwiązań, które urozmaiciłyby pracę z podręcznikiem i znalazły zastosowanie w klasach na każdym poziomie. Wte-

dy zwróciłam uwagę na karty „Multi-talk”, które przypadkowo znalazłam w Internecie, robiąc zakupy w ramach projektu o kreatywności.

Karty konwersacyjne „Multi-talk”⁹ wspaniale sprawdzają się w wielu dziedzinach edukacyjnych, znajdują zastosowanie w nauce języków, ćwiczeniach logopedycznych czy ortograficznych, zajęciach z kreatywności. Są po prostu uniwersalne!

Na szesnastu kolorowych dwustronnych kartach wielkości A5 znajduje się osiem różnych postaci w czterech stadiach życia (dziecko, nastolatek, dorosły, senior) i ponad 320 ilustracji. Opakowanie zawiera także opis metody oraz garść inspiracji do prowadzenia zajęć za pomocą kart. Na rynku można zaopatrzyć się w „zapytajniki” w wielu językach do aktywnych ćwiczeń z tymi kartami.

Chociaż wyobrażenia nasuwa pracę z kartami podczas zajęć stacjonarnych w szkole, moje

doświadczenia z ich wykorzystaniem przypadły na okres nauki zdalnej. Nie było to dużym utrudnieniem. Liceum, w którym uczę języka niemieckiego, korzysta z platformy Google, która oferuje sporo darmowych narzędzi, ułatwiających lekcje on-line. Do pracy z kartami „Multi-talk” wykorzystuję tablicę Jamboard, dokumenty lub rysunki Google, gdzie umieszczam fotografie kart i udostępniam je uczniom do ćwiczeń. Bywa, że uczniowie sami wybierają karty, z którymi chcą pracować.

Oto przykłady kilku zrealizowanych przeze mnie projektów oraz ćwiczeń. Są to propozycje na całą lekcję bądź jej fragment. Zakładają pracę uczniów indywidualną i w parach.

⁹ Szerszy opis na stronie
<https://www.mac.pl/multi-talk>
(dostęp 17.05.2021)

Die Katze Gisela erzählt:
"Gestern habe ich Annas Verlobungsring verschluckt.
Ich habe nicht mit Annas Ohrringen unter dem Tisch gespielt.
Ich habe aber den Saft ausgeschüttet.
Ich habe versucht, dem Annas Hund die Schuld zu geben.
Ich habe dann den Kuchen gegessen, den Anna gestern gemacht hat."

Kreatywne układanie historyjek według pytań
(inspiracją grupa na Facebook'u):

Jak wyglądał dzień kota Anny

1. Co zrobił z pierścieniem zaręczynowym Anny?
2. Może bawił się pod stołem jej kolczykami?
3. Czy rozlał sok, czy stłukł ogonkiem dzbanek z lemoniadą?
4. Znając kocią naturę, zapewne próbował zrzucić winę na psa Anny!
5. A może.....

Kilka refleksji o ...

Tryb rozkazujący – powtórzenie. Ratschläge.

Podręcznik „Trends 3”, str. 20, kl. 2 LO

+

Iss das Huhn!

Spiel Schlagzeug!

-

Iss keine Wurst!

Trag keine Brille!

Paulina W. & Paweł G.

1. Ruf ihn am Abend an!
2. Geh nicht nach Kanada!
3. Iss Brokkoli!
4. Zieh den Pullover an, es ist kalt!

Kilka refleksji o ...

Tworzenie historyjki do postaci.
Omówienie budowy pytań szczegółowych, kl. 2 LO

Was ist Andreas von Beruf?
Was trinkt er nicht gern?
Was ist sein Hobby?

Wozu braucht er das Messer?
Welche Musik mag er nicht?

Wohin fährt Andreas im Sommer?

Wie viele Tassen Kaffee trinkt er am Tag?
Wie oft geht er ins Kino?

Wann geht Andreas ins Kino?

Opis przyjaciela lub przyjaciółki
na podstawie podręcznika „Trends 2”, zad. 4,5/3, kl. 1 LO

Das ist Ahmed. Er kommt aus Syrien.

Er ist groß. Seine Haare sind schwarz und kurz. Seine Augen sind auch schwarz. Er ist 16 Jahre alt.

Ahmed trägt eine Jacke, ein T-shirt und eine Hose. Er ist hilfsbereit, nett und sympathisch.

Er mag kochen und er möchte Koch werden.

Kannst du mir helfen?

Dialog na podstawie podręcznika „Trends 2”, zad. 7/37, kl. 1 LO

-Patrycja, kannst du mir helfen? Ich möchte ein Geschenk für meinen Opa kaufen.

- Was interessiert deinen Opa?

- Er liebt Fremdsprachen und seine Leidenschaft ist das Angeln.

- Du kannst ihm eine neue Angelrute kaufen

Inne zastosowanie kart: poszerzanie, grupowanie słownictwa, znajdowanie słówek na czas, układanie zdań ze słownictwem, zgadywanie – kto, jakie słówka zapisał (np. „Hast du das Wort: Milch?”) itp. na powtórki, lekcje w okresie bezpodręcznikowym, zastępstwa...

Länder
Polen, Deutschland, Iran, Russland

Tiere
der Hund, die Katze, der Hamster, der Goldfisch, das Schwein

Sport
Rad fahren, Rollschuh laufen, Fußball spielen

Essen und Trinken
die Milch, der Saft, der Reis, Pommes frites, die Gurke

Kleidung
die Jacke, der Pullover, Ballerinas, das Hemd

Freizeit
Bücher lesen, im Garten arbeiten, Zauberwürfel lösen

Wszystkie wypowiedziane w trakcie rozgrywki słowa (aktywizacja lewej półkuli mózgu) trwalej zapiszą się w pamięci uczniów dzięki obrazkom na kartach, uruchamiającym myślenie wizualne (aktywizacja obu półkul mózgu).

Gorąco zachęcam do zapoznania się z zestawem materiałów i wykorzystania wyżej przedstawionych kart, które na pewno uatrakcyjnią lekcje języka obcego i pomogą budować przyjazne relacje w klasie oraz życzliwe relacje uczniów z nauczycielem, ułatwią pokonanie lęku niektórych uczniów przed mówieniem w języku obcym.

Inne pomysły można znaleźć na Facebook'u grupy **MULTI-TALK: dydaktyka kreatywności i języka**¹⁰.

Źródło: <https://pl-pl.facebook.com/groups/multitalk/>

¹⁰ <https://www.facebook.com/groups/multitalk/>

KILKA REFLEKSJI O ...

Katarzyna Sobańska
doradca metodyczny
języka angielskiego i francuskiego
katarzyna.sobanska@cen.edu.pl

Uczmy się metody dramy!

W artykule chciałbym podzielić się refleksjami związanymi z realizacją szkolenia *Sposób na aktywizację uczniów z niską motywacją do nauki. Metoda dramy*, które odbyło się w kwietniu bieżącego roku w CEN w Koszalinie. Z uwagi na zalecenia epidemiologiczne szkolenie miało charakter kursu e-learningowego oraz webinarium.

Na początku kursu nauczycielki zostały poproszone o odniesienie się do stwierdzeń przedstawionych niżej. Ich zadaniem było ustosunkować się do zagadnień i zaznaczyć *TAK* lub *NIE*. Przy każdym zdaniu znajduje się wynik procentowy otrzymanych odpowiedzi *TAK*:

1. Drama jest metodą aktywizującą (100 %).
2. Drama jest metodą czasochłonną (58,3%).
3. Drama jest metodą rzadko stosowaną w realiach polskiej szkoły (91,7%).
4. Drama jest metodą, która dostarcza uczniom wiedzy o nich samych (100%).
5. Nauczyciel lubi mieć poczucie kontroli nad tokiem lekcji (100%).
6. Wykorzystywanie metody dramy może zaburzyć poczucie kontroli nad lekcją (41,7%).
7. Metoda dramy ma funkcję terapeutyczną (100%).
8. Trudno jest nauczycielowi stosować metodę, która nie stanowiła elementu jego doświadczeń, kiedy był/a uczniem/ uczennicą (58,3%).
9. Metoda dramy pomaga w pokonywaniu barier i przełamywaniu trudności wynikających z ...

- jących z możliwości psychofizycznych uczniów (83%).
10. Większość uczniów odbiera ćwiczenia dramowe na lekcji jako czas, w którym może nic nie robić (58,3%).
 11. Uczniowie są przyzwyczajeni do pracy metodą dramy (0%).
 12. Nauczyciel może mieć poczucie, iż w rzeczywistości egzaminów zewnętrznych metoda dramy to strata czasu (58,3%).
 13. Dzięki metodzie dramy uczeń może odreagować stresy życia codziennego (100%).
 14. Lekcja języka obcego wpisuje się w specyfikę metody dramy (83,3%).

Z pozyskanych danych wynika, iż wszystkie uczestniczki szkolenia (100%) były świadome charakteru aktywizującego i terapeutycznego metody dramy oraz rozumiały, iż poprzez działania wykonywane podczas ćwiczeń teatralnych uczniowie mogą wiele się o sobie dowiedzieć oraz odreagować trudne momenty, jakie w życiu prywatnym i szkolnym mają przecież miejsce. Wyniki te są budujące – przecież naszym zadaniem jest dbać o do-

brostan emocjonalny, psychiczny i fizyczny naszych podopiecznych. Z drugiej strony każda z respondentek podkreśliła, iż w zasadzie polscy uczniowie nie mają w ogóle nawyku pracy tą metodą, a czas poświęcony na jej wykorzystanie jest uznawany przez większość podopiecznych za czas wolny. Według 91,7% respondentek metoda ta jest sporadycznie używana przez nauczycieli. Dlaczego? Może z powodu poczucia obowiązku przygotowania do egzaminów zewnętrznych, może z powodu strachu przed utratą kontroli podczas zajęć lub, być może po prostu z braku doświadczenia w stosowaniu metody dramy na lekcji. Odpowiedź na to pytanie na pewno nie jest jednoznaczna.

Szkolenie składało się z trzech modułów teoretycznych oraz trzech webinarów warsztatowych. Uczestniczki miały okazję doświadczyć, iż metoda dramy naprawdę jest (cyt:) *metodą całościowego rozwijania osobowości, przygotowania do życia społeczeństwie, odkrywania, rozwijania i kształcenia uzdolnień artystycznych, w tym aktorskich i literackich*. Jest także metodą

tworzenia spektakli szkolnych oraz wiązać się może z wielogodzinnymi działaniami parateatralnymi o charakterze edukacyjnym (Dziedzic, 1996). Podkreślały, iż wykonywanie ćwiczeń wyzwoliło w nich wiele pozytywnej energii i stworzyło warunki dla twórczej ekspresji. Nauczycielki zostały zapoznane z technikami o różnym czasie realizacji (techniki pracy z ciałem jako narzędziem aktora, krótka wizualizacja, improwizacja, pantomima, etiuda, skecze, wiersze, scenariusze przedstawień).

Zdaję sobie sprawę, iż nauczyciel, który nie ma doświadczenia w pracy z dramą, nie rozpocznie przygody z nią, realizując od razu szkolne przedstawienie. Może jednak stawiać pierwsze kroki, proponując uczniom inne, prostsze formy. Relacje, jakie zostaną stworzone lub pogłębione w czasie takich zajęć, będą miały wpływ na efektywność nauczania. Uczniom będzie chciało się... uczyć przedmiotu! Uczniowie będą chcieli być w klasie i nawiązywać relacje z nauczycielem. **Namawiam do podejmowania takich wyzwań.** Aby zachęcić Czytelników do wypró-

bowania metody dramy, przedstawiam trzy propozycje ćwiczeń możliwych do realizacji w warunkach edukacji stacjonarnej oraz zdalnej.

Pantomima kłamstw

Na zajęciach stacjonarnych:

Nauczyciel prosi uczniów, aby ustawili się w kręgu. Ochotnik (A) staje w środku i zaczyna naśladować jakąś czynność. Powinna być ona łatwo rozpoznawana przez wszystkich. Do kręgu wchodzi następny uczeń (B) i pyta: – *Co robisz?* (*What are you doing?*). Ochotnik nie mówi prawdy. Jeśli na przykład pokazywał mycie zębów, mówi: – *Jadę na rowerze* (*I'm riding a bike*) i wychodzi z kręgu. Uczeń, który został w kręgu (B) zaczyna pokazywać więc akcję – kłamstwo, czyli jazdę na rowerze. Robi to, dopóki do środka nie przyjdzie kolejny uczeń (C) i nie zada pytania: – *Co robisz?* (– *What are you doing?*). Uczeń (B) odpowiada kłamstwem i wychodzi. Uczeń (C) rozpoczyna pokazywanie akcji-kłamstwa, które przed chwilą zostało wy-

powiedziane (Clifford i Herrmann 2003: 110).

Na spotkaniu online:

Uczniowie biorący udział w ćwiczeniu (maksymalnie dwóch lub dwoje) włączają kamery i pokazują się innym uczestnikom spotkania. Pozostali uczniowie obserwują ich. Kiedy obserwatorzy chcą wziąć udział w zadaniu, podnoszą łapkę i po wyrażeniu zgody przez nauczyciela, to oni włączają swoje kamery.

**Podnoszenie
z podłogi/zza kamery**

Na zajęciach stacjonarnych:

Nauczyciel prosi uczniów, aby ustawili się w kręgu. Po kolei każdy z nich pochyła się i podnosi *na niby* coś z podłogi. Uczeń ma obowiązek powiedzieć, co „podniósł”. Dodatkowo nauczyciel może poprosić, aby wybrany inny uczeń zareagował gestem lub słowem na „dany przedmiot” (tamże).

Na spotkaniu online:

Osoby biorące udział w ćwiczeniu (maksymalnie dwoje uczniów) pokazują się w kamerach

uczestnikom zajęć. Ważne, aby najpierw zaprezentował się jeden, a dopiero potem drugi uczestnik. Tym razem nie podnoszą nic z ziemi. Mogą „wyjąć” daną rzecz zza kamery. Inni członkowie grupy obserwują. Po chwili dzielą się swoimi refleksjami związanymi z występem kolegów.

Zagraj to!

Na zajęciach stacjonarnych:

Nauczyciel przekazuje uczniom informację o konieczności zaaranżowania jakiejś sytuacji, na przykład: mama i dziecko na plaży, podróż autobusem miejskim, spacer z psem. Improwizację rozpoczynają dwie osoby i trwa do momentu, kiedy pierwszy aktor (uczeń A) znajduje jakiś powód, aby odejść „ze sceny”. W tym momencie drugi aktor (uczeń B) nieruchomieje, a „na scenie” pojawia się kolejna osoba (uczeń C). Początek drugiej sceny jest trudny dla ucznia B, ponieważ musi się natychmiast dostosować do nowej sytuacji. Po kilku minutach uczeń B znajduje powód, aby zejść ze sceny, a uczeń C zamie-

ra. Na scenie pojawia się kolejna postać – uczeń D. (Clifford i Herrmann 2003: 111).

Na spotkaniu online:

Uczniowie biorący udział w ćwiczeniu mogą zostać przydzieleni na krótką chwilę do pokojów. To aktywizuje całą grupę językową do pracy. Następnie podopieczni zagrają scenkę przed kolegami, którzy przygotowali inną improwizację.

Warto podkreślić, że to ćwiczenie można wykorzystać prawie na każdym poziomie zaawansowania językowego. Poziom A2 daje już możliwość dość szerokiej aktywizacji podopiecznych. Znalezienie nowego tematu do improwizacji nie jest

wcale takie trudne: warto czerpać informacje z zasłyszanych uczniowskich opowiadań lub na przykład zainspirować się przedmiotami ze szkolnego plecaka lub damskiej torebki (bilet miesięczny, los na loterii, zdjęcie).

*

Metoda dramy wyzwala ogromny potencjał twórczy ucznia. Dodaje energii, zachęca do współpracy i buduje relacje. Aktywizuje ucznia, a to przekłada się na efektywność nauki. Zaanalizowane uczestniczek opisywanego szkolenia utwierdziło mnie w przekonaniu, że to właściwa droga. Uczmy się metody dramy i pracujmy przy jej pomocy!

Bibliografia:

1. Dziędzic, Anna (1996). *Drama na podstawie utworu literackiego* CEA CAK Warszawa
2. Clifford ,Sara, Herrmann, Anna (2003) *Teatr przebudzenia. Praktyczny przewodnik dla instruktorów prowadzących zajęcia teatralne z młodzieżą*, Wydawnictwo: małe litery-Cyklady

Jolanta Piątkowska
dorada metodyczny geografii
szkoły podstawowe
jolantapiatkowska@cen.edu.pl

Doceniać zamiast oceniać

Zasady dobrego oceniania z uwzględnieniem relacji
uczeń-nauczyciel i ich wpływu na efektywność nauczania

Ocenianie jest nieodłącznym elementem współczesnej szkoły. Oceny szkolne mogą być wyrażane za pomocą stopni, które uczeń otrzymuje za wykonaną pracę, ćwiczenie czy za bezpośrednią aktywność. Indywidualna ocena nauczyciela może przejawiać się w formie komentarza słownego, gestów czy mimiki. Ocena informuje ucznia o postępach, jakie poczynił w opanowaniu danych wiadomości i umiejętności. Wskazuje jednocześnie, czy należy jeszcze nad czymś popracować. Moim zdaniem, najważniejsze jest jednak to, by wspierała rozwój ucznia. Ocena nie tylko stanowi miarę postępów ucznia, kształtuje także jego postawy oraz uczy współżycia w społeczeństwie.

Ocenianie jest procesem wymagającym od nauczyciela głę-

bokiej wiedzy psychopedagogicznej. Dzięki ocenie uczeń poznaje własne możliwości – mocne i słabe strony w zakresie danego przedmiotu. Ocena wskazuje indywidualne rezultaty procesu uczenia się w sześciostopniowej skali, czyli w najprostszy sposób określa poziom wiedzy i umiejętności ucznia.

Ocenianie należy wspierać interpretacją. Nauczyciel zobowiązany jest do udzielania informacji zwrotnej do każdej oceny w postaci komentarza słownego, który pozwoli uczniowi zrozumieć, dlaczego tak został oceniony oraz wskaże kierunki dalszych działań dziecka, nad czym powinno w przyszłości popracować.

Ocenianie jest również narzędziem służącym do wzbudzenia u uczniów chęci dążenia do bycia

lepszym, do właściwego wykorzystania swojego potencjału. Stymuluje dążenie do samodoskonalenia. Ocenianie służy poszerzaniu zainteresowań i pasji poprzez inspirowanie ucznia do zgłębiania wiedzy z wybranej dziedziny.

Nie ulega wątpliwości, że uczniowie wysoko oceniani postrzegają ocenianie jako właściwą formę wyrażania poziomu umiejętności, słabsi uczniowie natomiast często są zdania, że ocena jest niesprawiedliwa. Ocena nie może być narzędziem karania czy nagradzania uczniów. Sytuacja taka bowiem z pewnością wpływa destrukcyjnie na postawę ucznia.

Bardzo ważnym aspektem oceniania jest otrzymywanie przez ucznia, jego rodziców informacji zwrotnej dotyczącej procesu uczenia się. Ważne jest wywołanie pozytywnych zmian w tym procesie za pomocą korygowania metod, form przyswajania sobie informacji czy sposobów doboru i selekcji treści. Nauczyciel powinien dążyć do wprowadzenia takich działań, żeby uczniowie byli zaangażowani w proces oceniania. Prowadzi to do postrze-

gania oceny w sposób pozytywny jako ważnego źródła motywacji, podstawy do autorefleksji i samooceny.

Proces oceniania składa się z następujących czynności:

- a) planowania standardów oceniania,
- b) obserwacji procesu uczenia,
- c) analizy i interpretacji dowodów uczenia się,
- d) udzielania informacji zwrotnej,
- e) wspierania uczniów w dokonywaniu samooceny.

Chcąc wspierać rozwój ucznia poprzez ocenianie, można wprowadzać działania praktyczne:

- a) kierowana autorefleksja: np. wymień trzy rzeczy, które zrobiłeś dobrze i jedną, nad którą musisz jeszcze popracować;
- b) stawianie pytań: np. co wiesz, a co powinieneś wiedzieć?; czy wiesz, gdzie możesz znaleźć jakieś informacje, pogłębić wiedzę?
- c) wprowadzenie wzajemnego oceniania pracy przez uczniów, co oswoi ich z efektami oceniania;

- d) uzgadnianie z uczniami kryteriów sukcesu, użycie do tego ich własnego języka;
- e) autorefleksja, taka aktywność umożliwi im poddawanie refleksji swojej wiedzy, działań, osiągnięć czy porażek.

Ważnym zadaniem nauczyciela jest wypracowanie u ucznia poczucia własnej wartości. Jest ono odpowiedzią na nasze podstawowe potrzeby egzystencji i poznawania świata. To fundament adekwatnej samooceny, samoświadomości i chęci dążenia do własnego rozwoju. Przekonanie o własnej wartości to świadomość i akceptacja siebie. Pozwala ono m.in.: wyrażać swoje zdanie, dzielić się swoimi pomysłami bez obawy, co powiedzą inni; budować relacje bez strachu przed odrzuceniem; współdziałać z innymi bez zastanawiania się: – *Czy to, co powiem, będzie dobre?* Poczucie własnej wartości umożliwia nam skupienie się na działaniu, a nie na obawach, czy zostaniemy zaakceptowani. Pozwala uczniowi świadomie analizować swoje mocne strony i umiejętności oraz odważnie działać w tych obszarach, budując wiarę w siebie;

zbudować szacunek do samego siebie.

Podsumowując, *stabilne poczucie własnej wartości to świadomość siebie i przekonanie, że mogę siebie szanować niezależnie od tego, czy popełnię błąd, czy odniosę sukces.*¹¹

Dziś w większości przypadków w szkole kładzie się duży nacisk na statystykę wyników: procenty, średnie, miejsca w rankingach. W moim przekonaniu obecnie niezwykle ważne jest, by zamiast posiadać wiedzę, umieć jej używać, czyli ocenianie umiejętności zastosowania wiedzy. Nauczyciele i uczniowie powinni móc rozwijać szereg kompetencji cyfrowych, technicznych i programowych, bo będą gwarantem stabilizacji w przyszłości. Jeśli chodzi o społeczne umiejętności, powinni uczyć się komunikacji i wyrażania własnego zdania zamiast odtwarzania wyuczonych definicji, uczyć się pracy zespołowej i korzystać z własnych umiejętności, zamiast walczyć, by każdy był najlepszy ze wszystkiego. Powinni uczyć się

¹¹

<https://www.glospedagogiczny.pl/arttykul/cisnienie-na-chwalenie>

zarządzać swoim czasem, pracować na błędach, zamiast robić wszystko, by ich uniknąć, nie dbając o efektywność i świadomość procesu edukacji. Koniecznie muszą też rozwijać inteligencję emocjonalną, krytyczne myślenie i uważność, by radzić sobie w życiu. Uważam, że powinni uczyć się, *jak myśleć*, zamiast *co myśleć*.

Wartoucniów doceniać zamiast oceniać, słuchać, pozwalać uczniom popełniać błędy, bo dla dziecka świadomość, że nie musi być idealne w imię „parcia na wyniki” oznacza wewnętrzne przyzwolenie na akceptację siebie, a to z kolei daje możliwość swobodnego rozwoju, zamiast strachu przed szkołą i przyszłością.

Uczniowie nie potrafią mówić o sobie dobrze, nie wspominając o przyznaniu się do błędu czy porażki. Nierzadko zaniżają swoje możliwości, nie są aktywni na lekcjach, żeby się tylko „nie wychylić”, nie stać się obiektem do pokazywania palcem, a jednocześnie wszyscy odczuwają presję bycia idealnym.

Odpowiednie ocenianie powinno stać się również wyzwaniem

dla dzisiejszej edukacji, którą wciąż można opisać słowami Marzeny Żylińskiej: – *W przedwczorajszych szkołach wczorajsi nauczyciele uczą dzisiejszych uczniów rozwiązywania problemów jutra*¹².

Coraz częściej materiały przygotowywane samodzielnie przez uczniów zawierają wiele bezrefleksyjnie powielonych treści. Takie działanie wynika z braku umiejętności krytycznego myślenia, na które często w szkole nie ma miejsca. Nauczyciele w szkole nierzadko mówią: *jeśli dobrze rozwiązacie test wielokrotnego wyboru, a zadanie na egzaminie rozwiązacie z góry określoną metodą, to zakładamy, że czegoś nauczyliście się*. W takim kontekście rozważań warto przytoczyć sparafrazowaną sentencję łacińską: – *Czy dzieci uczą się dla szkoły, czy dla życia?* (łac. Non scholae sed vitae discimus)

W polskiej szkole uczniowie większość czasu spędzają nad podręcznikami lub ćwiczeniami (i to już od wieku przed-

¹² <https://edunews.pl/system-edukacji/warto-przeczytac/2364-nauczanie-i-uczenie-sie-przyjazne-mozgowi>

szkolnego), pracują kolektywnie lub samodzielnie (wszyscy tak samo albo w różny sposób), słuchają i notują to, co podaje nauczyciel (wzorowa notatka do wyuczenia się na pamięć i uzupełnione do końca ćwiczenia), odtwarzają informacje dla oceny i zaliczenia zamiast myśleć oraz kombinować dla własnej satysfakcji z odkrywania.

We współczesnej szkole nauczyciele powinni przełamywać schematy i wykorzystywać krytyczne myślenie, pracować metodą projektu, rozwiązywać problemy interdyscyplinarne, łączące wiedzę z wielu dziedzin i różnych źródeł informacji, debatować, zadawać pytania i szukać z uczniami odpowiedzi na nie. Współczesny świat oczekuje od szkoły wdrażania uczniów do nauki przez poszukiwanie i dochodzenie do wiedzy, przez doświadczenie bez obawy przed złą oceną za popełnione błędy.

Projektując efektywny proces uczenia się, stawiamy na doświadczenie, wspólną pracę, tworzymy przestrzeń do dyskusji, zadawania pytań, próbowania. Chodzi o to, by młody człowiek czuł się naturalnie, był otwarty,

wówczas będzie sięgał szczytów na miarę własnych możliwości.

Warto pamiętać o tym, że uczeń jest zmotywowany optymalnie, gdy:

- a) *nie musi bać się niepowodzenia;*
- b) *może liczyć na wsparcie nauczyciela;*
- c) *ma możliwość podejmowania decyzji i sprawowania pewnego nadzoru nad procesem uczenia się;*
- d) *rozumie relacje między swoimi poglądami, uczuciami i motywacją;*
- e) *ma świadomość tego, że może kontrolować lub aktywnie wywierać wpływ na treść myśli i sposób myślenia o sytuacjach związanych z uczeniem się.*¹³

W relacjach interpersonalnych nauczyciel-uczeń istotną rolę odgrywają dwa czynniki: różnice w postrzeganiu rzeczywistości oraz skuteczne porozumiewanie się. Dobre relacje między nauczycielem i uczniem oparte na szacunku, akceptacji i zainte-

¹³

<https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/motywowanie-uczniow-do-nauki-czy-na-pewno-wiem-jak-to-robic>

resowaniu są gwarancją wykorzystania potencjału ucznia. Spróbujmy wyszukać indywidualnie u ucznia wartość, na której będziemy mogli budować jego motywację do poszukiwań. *Nie jest tajemnicą, że uczniowie nie uczą się od nauczycieli, których nie lubią. Polubić nauczyciela znaczy dla ucznia spotkać na swojej drodze takiego pedagoga, który nikogo przed nim nie udaje i który potrafi go akceptować, zaufać mu, otoczyć poczuciem bezpieczeństwa i uwagi. Przy czym akceptacja wcale nie oznacza zgody na przekraczanie norm zachowań i regulaminów.*

14

Zapraszamy uczniów do dialogu, zachęcamy do refleksji, samodzielnego myślenia, poszukiwania, analizowania i wyciągania wniosków. Pozwalajmy na samodzielne poszukiwanie rozwiązań albowiem nawet najmniejsza możliwość podejmowania samodzielnego wyboru wzmacnia zaangażowanie w wykonywaną aktywność. Warto sta-

rać się o udzielanie dobrych, kryterialnych, czytelnych i pozytywnych informacji zwrotnych o wykonanej pracy, w których kładzie się większy nacisk na to, co uczeń wykonał dobrze, zamiast uwypuklać popełnione przez niego błędy. Jeśli udziela się informacji o błędach, to z perspektywy możliwości rozwoju umiejętności ucznia: co może zmienić i jak to może zrobić, by uzyskać właściwe rozwiązanie problemu; ze wskazaniem, gdzie może szukać pomocy. Szukajmy z dzieckiem wspólnych rozwiązań. Jeżeli uczeń wie, po co wykonuje wybraną czynność, to jego chęci i proces uczenia się, a także efekty są lepsze. Dlatego należy tak określać cele, aby uczniowie mogli je osiągnąć.

Nic tak nie demotyduje ucznia, jak monotonia, schematyczność, rutyna, czyli nudna lekcja, nastawiona wyłącznie na ilość „przerobionego” materiału. Każda lekcja potrzebuje wyraźnie sprecyzowanego celu głównego i zrozumiałych dla uczniów celów operacyjnych. Uczniowie chcą wiedzieć, czego nauczyciel będzie od nich wymagać po tej

14

<https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/motywowanie-uczniow-do-nauki-czy-napewno-wiemy-jak-to-robic>

lekcji. Zajęcia nastawione na stymulację wszystkich zmysłów poprzez różne aktywności, które angażują uczniów w zadania, pozwalają doświadczyć tematu lub dostrzec i zrozumieć go w rzeczywistym, bliskim im kontekście.

W czerwcu, po tak wielu miesiącach kształcenia zdalnego,

problem motywowania uczniów do nauki przybiera na sile. Stąd pobudzenie, podtrzymanie albo przynajmniej niehamowanie uczniowskiej motywacji do działania i nauki to najważniejsze zadanie i wyzwanie dla każdego nauczyciela.

Bibliografia:

1. red. Mazurkiewicz, Grzegorz, (2014). *Edukacja jako odpowiedź, Odpowiedzialni nauczyciele w zmieniającym się świecie*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawa-Kraków
2. <http://produkty.ibe.edu.pl/docs/raporty/ibe-ee-raport-systemy-oceny-w-szkole-prawo-i-praktyka.pdf> (dostęp 17.05.2021)

BIBLIOGRAFIA

Wybór i opracowanie Zyty May
Dział Informacji Pedagogicznej
Biblioteka Pedagogiczna w Koszalinie
e-mail: sekretariat@bibliotekacen.pl

Relacje nauczyciel-uczeń Zestawienie bibliograficzne

Propozycja literatury poruszającej tematykę relacji na linii nauczyciele a uczniowie zawartej w artykułach z prac zbiorowych i czasopism dostępnych w Bibliotece Pedagogicznej CEN w Koszalinie. Wybór publikacji za lata 2010-2020 uszeregowano alfabetycznie według tytułów artykułów.

Artykuły z prac zbiorowych

1. **"Bariera oczywistości" jako źródło trudności komunikacyjnych w relacjach nauczyciel - uczeń** / Zbigniew Nowak. // W: Nauczyciel i uczeń w przestrzeni kreatywnych działań. - Wwa, cop. 2015. - S. 121-131
2. **Bariery komunikacyjne w interakcji nauczyciel - uczeń oraz ich potencjalny wpływ na funkcjonowanie ucznia w szkole** / Aleksandra Szczygieł. // W: Szkoła, nauczyciel, uczeń w przestrzeni edukacyjnej = School, teacher, student in educational space. - Wwa, 2020. - S. 144-160
3. **Być opiekunem, przewodnikiem, mistrzem czy partnerem?: o relacjach nauczyciela z uczniami** / Barbara Braun. // W: Umiejętności psychologiczno-pedagogiczne w pracy nauczyciela. - Kielce, 2012. - S. 9-30

4. **Cyfrowy świat szansą na lepszy kontakt współczesnego nauczyciela i ucznia** / Krzysztof Ciemcioch. // W: Cyfrowy tubylec w szkole - diagnozy i otwarcia. - Toruń, 2018. - S. 202-218
5. **Dziecko w szkole : o (nie)skutecznym porozumiewaniu się nauczycieli i uczniów** / Małgorzata Karczmarzyk. // W: Szkoło, jaka jesteś?. - Wwa, 2015. - S. 151-170
6. **Efektywne uczenie się tylko w symbiozie nauczyciel - uczeń (?)** / Joanna Król-Mazurkiewicz. // W: Być nauczycielem, opiekunem, wychowawcą. - Toruń ; Słupsk, cop, 2012. - [T. 2]. - S. 260-274
7. **Interakcje nauczyciel-uczeń jako czynnik stresogenny (w świetle badań własnych)** / Janina Janowska. // W: Wychowawcza rola szkoły. - Lublin, 2012. - S. 223-228
8. **Komunikacja nauczyciela z uczniem w internetowym środowisku edukacyjnym** / Ewa Lubina. // W: Cyberprzestrzeń i edukacja. - Toruń, cop. 2012. - S. 137-156
9. **Komunikacja wspomagająca i alternatywna jako interakcja nauczyciel - uczeń ze złożonymi trudnościami w porozumiewaniu się** / Anna Borzęcka. // W: Edukacja małego dziecka. - Cieszyn; Kraków, 2017. - T. 10. - S. 257-270
10. **Nauczyciel wobec agresji uczniowskiej** / Grażyna Durka. // W: Być nauczycielem, opiekunem, wychowawcą. - Toruń ; Słupsk, cop, 2012. - [T. 2]. - S. 214-235
11. **Pedagogiczna idea podmiotowości i partnerstwa w praktyce kształcenia wczesnoszkolnego** / Irena Stańczak. // W: Pedagogika ogólna a teoria i praktyka dydaktyczna. - Kraków, cop. 2011. - S. 159-172
12. **Poziom i struktura niepokoju nauczycieli a ich komunikacja z uczniami** / Jacek Śliwak, Katarzyna Krakówko. // W: Jednostka w ponowoczesnym świecie. - Lublin, 2011. - S. 119-134
13. **Relacje nauczyciel - uczeń/uczniowie** / Karina Knasiecka-Falbierska. // W: Doświadczenia szkolne pierwszego rocznika reformy edukacji. - Kraków, 2010. - S. 174-198

14. **Relacje osobowe podmiotów szkoły** / Mariola Pałka-Pilecka. // W: Szkoła w integralnym rozwoju ucznia i nauczyciela. - Lublin, cop. 2012. - S. 83-91
15. **Specyfika trudnych sytuacji społecznych w relacji uczeń - nauczyciel w procesie diagnozy zaburzeń socjalizacji** / Agnieszka Rosińska, Dariusz Rosiński. // W: Zaburzenia w zachowaniu dzieci i młodzieży w kontekście trudnych sytuacji szkolnych i pozaszkolnych. - Kraków, 2011. - S. 237-257
16. **Szkoła i nauczyciel w procesie komunikacji z uczniem - w poszukiwaniu Mistrza** / Jolanta Suchodolska. // W: Wielokulturowość i problemy edukacji. - Toruń, 2012. - S. 126-136
17. **Tutoring wychowawczo-rozwojowy jako metoda pracy wykorzystująca relacje wzajemnie uczące w środowisku : nauczyciele - uczniowie - rodzice** / Mariusz Budzyński. // W: Ucząca się szkoła. - Kraków, 2015. - S. [225]-243
18. **W poszukiwaniu nieuchwytnego : o emocjach w relacjach uczeń-nauczyciel** / Irena Przybylska. // W: Dydaktyczna refleksja o edukacyjnych priorytetach. - Wwa, 2014. - S. 90-105
19. **Warunki zaistnienia interpersonalnej relacji mistrz - uczeń** / Władysław P. Zaczyński. // W: Mistrz i uczeń w cyberprzestrzeni. - Kraków, 2018. - S. 19-32
20. **Współbycie interpersonalne dzieci i dorosłych jako fenomen i zadania edukacji : bliżej pedagogiki współbycia** / Bronisława Dymara. // W: Edukacja małego dziecka. - Cieszyn ; Kraków, 2010. - [T.1]. - S. 66-80
21. **Współczesna relacja mistrz - uczeń** / Monika Krupa. // W: Rodzic, dziecko, nauczyciel w przestrzeni wirtualnej. - Kraków, 2018. - S. 111-128
22. **Wzajemne oczekiwania uczniów gimnazjów i nauczycieli wobec siebie** / Marianna Powalka. // W: Relatywizowanie w edukacji. - Toruń, 2012. - S. 200-213
23. **Znaczenie prawidłowych relacji między dorosłymi a dziećmi dla rozwoju dzieci** / Anna Mróz. // W: Dobro i zło w wychowaniu dziecka. - Kraków, 2017. - T. 1. - S. 153-164

Artykuły z czasopism

1. **Analiza czynności oraz interakcji między nauczycielem a uczniami** / Paweł Kożuch, Jerzy Galara. // *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne*. - 2011, nr 7, s. 15-23
2. **Asertywność w komunikacji pomiędzy nauczycielem a uczniami** / Dorota Zając. // *Polonistyka*. - 2018, nr 5, s. 23-25
3. **Autorytet a partnerstwo** / Magdalena Goetz. // *Dyrektor Szkoły*. - 2015, nr 8, s. 64-67
4. **Belfer i błazen** / Innocenty Marek. // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. - 2016, nr 5, s. 32-40
5. **Czy ja i mój uczeń "nadajemy na tych samych falach"? /**
Edyta Bukowska. // *Język Polski w Gimnazjum*. - 2011/2012, nr 1, s. 51-59
6. **Czy możliwe jest budowanie relacji w edukacji zdalnej? /**
Jacek Pyżalski. // *Meritum*. - 2020, nr 3 (58), s. 7-12
7. **Czy potrzebujemy nowego autorytetu? : budowanie relacji w ramach edukacji szkolnej** / Jadwiga Szymaniak. // *Refleksje*. - 2019, nr 5, s. 106-114
8. **Dwie strony barykady : nauczyciele i uczniowie** / Izabela Budzyńska. // *Emocje*. - 2012, nr 1, s. 37-39
9. **Funkcje i formy informacji zwrotnej** / Tomasz Garstka. // *Meritum*. - 2015, nr 1, s. 13-18
10. **Gdy uczeń podważa autorytet nauczyciela** / Małgorzata Łoskot. // *Biologia w Szkole z Przyrodą*. - 2015, nr 6, s. 25-27
11. **Głośny, mądry, aktywny... - uczniowskie głosy o nauczycielach** / Anita Gis. // *Język Polski w Liceum*. - 2011/2012, nr 1, s. 75-81
12. **Godność w interakcjach edukacyjnych** / Małgorzata Kunicka. // *Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja*. - 2010, nr 2, s. [113]-123
13. **Granice relacji między nauczycielem a uczniem** / Beata Banasiak, Agnieszka Młynarczyk. // *Sygnal*. - 2014, nr 11, s. 18-19

14. **Informacje zwrotne w szkole : perspektywa nauczycieli i uczniów** / Olga Bąk. // *Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja*. - T. 18, nr 3 (2015), s. 85-100
15. **Jak mogą się odnaleźć? : nauczyciel i uczeń w kulturze popularnej** / Wioletta Junik. // *Chowanna*. - T. 2 (2013), s. [131]-144
16. **Jakie powinny być relacje między uczniem a nauczycielem?** / Daniel Buchowiecki. // *Wychowawca*. - 2017, nr 2, s. 28-29
17. **Kim być dla swoich uczniów? : oto jest pytanie!** / Małgorzata Łoskot. // *Głos Pedagogiczny*. - 2016, nr 4 (78), s. 6-9
18. **Na ostrzu noża : konflikt między uczniem a nauczycielem** / Małgorzata Łoskot. // *Głos Pedagogiczny*. - 2016, nr 1 (75), s. 56-58
19. **Nauczyciel w oczach uczniów** / Julia Karapuda. // *Wszystko dla Szkoły*. - 2012, nr 12, s. 8-9
20. **Nauczyciele - jak mogą budować relacje z nastolatkami?** / Aleksandra Kram, Marta Molińska. // *Remedium*. - 2016, nr 4, s. 7-9
21. **Nierównowaga sił : praca z uczniem upokorzonym przez nauczyciela** / Małgorzata Łuba. // *Głos Pedagogiczny*. - 2012, nr 3 (37), s. 54-56
22. **Normatywne elementy kultury zaufania w interakcjach nauczyciel - uczeń** / Krzysztof Zdziarski. // *Forum Oświatowe*. - 2011, nr 1, s. [77]-101
23. **O słowie i emocjach - komunikacja w pracy nauczyciela** / Izabela Wrzesińska. // *Meritum*. - 2020, nr 2 (57), s. 69-72
24. **O uczeniu się w dialogu nauczyciela i ucznia** / Wioletta Piegzik, Przemysław Duda. // *Edukacja i Dialog*. - 2012, nr 7/8, s. 70-76
25. **Ocenianie i relacje nauczyciel-uczeń na lekcjach wychowania fizycznego** / Krzysztof Kultys. // *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne*. - 2016, nr 3, s. [15]-20
26. **Portret wychowawcy grupy/klasy - technika do badania stosowania przez wychowawców wobec wychowanków strategii wspierająco-akceptującej** / Wioletta Junik. // *Wychowanie na co Dzień*. - 2012, nr 9, wkładka metodyczna, I-VII

27. **Problem : relacje nauczyciele-uczniowie : zrozumieć, skutecznie interweniować oraz przeciwdziałać jego powstawaniu** / Anna Piekarska. // *Emocje*. - 2012, nr 6, s. 27-28
28. **Relacja pomiędzy nauczycielem a uczniem** / Aneta Kołodziej. // *Wychowawca*. - 2014, nr 10, s. 25-28
29. **Relacje z uczniami oparte na bezpiecznej więzi** / Anna Kamza. // *Wczesna Edukacja*. - 2018, nr 4, s. 28-32
30. **Starcie tytanów : konflikty nauczyciela z uczniami** / Alicja Strzelecka-Lemiech. // *Głos Pedagogiczny*. - 2012, nr 2 (36), s. 48-50
31. **Stawianie granic uczniom : jak to robić umiejętnie?** / Małgorzata Łoskot. // *Głos Pedagogiczny*. - 2015, nr 5 (69), s. 4-7
32. **Uczeń w konflikcie z nauczycielem** / Krzysztof Polak. // *Hejnał Oświatowy*. - 2019, nr 1, s. 11-13
33. **Umiejętności nauczyciela a relacje z uczniami** / Jolanta Rafał-Łuniewska. // *Remedium*. - 2017, nr 3, s. 27-29
34. **Za co uczeń będzie dziękował nauczycielowi? : o władzy w klasie szkolnej** / Wojciech Rutkiewicz. // *Kwartalnik Pedagogiczny*. - 2016, nr 4, s. [67]-84
-

Wybór i opracowanie Zyty May
Dział Informacji Pedagogicznej
Biblioteka Pedagogiczna w Koszalinie
e-mail: sekretariat@bibliotekacen.pl

Osiągnięcia ucznia. Ocenianie i informacja zwrotna

Wybór literatury

Wykaz literatury obejmuje propozycję opracowań, w których autorzy podejmują problematykę oceniania postępów ucznia w nauce oraz zagadnienie informacji zwrotnej powiązanej z tematyką oceniania. Wybór ten obejmuje książki z lat 2000-2020 dostępne w Bibliotece Pedagogicznej CEN w Koszalinie (wydawnictwa zwarte). Opisy publikacji opatrzone adnotacjami i uszeregowano alfabetycznie według tytułów.

Książki

1. Egzamin zewnętrzny - sukcesem ucznia i nauczyciela / Elżbieta Czapnik. ; Wwa : Wydaw. Szk. i Pedag., cop. 2005

Z okładki: "Publikacja poświęcona doskonaleniu warsztatu nauczyciela w dążeniu do osiągania przez ucznia sukcesu – pomyślnego uczenia się i zdania egzaminu zewnętrznego. Zawiera ilustrowany przykładami opis działań dydaktycznych nauczyciela: diagnozę osiągnięć uczniów, określenie wymagań, systematyczne sprawdzanie i ocenianie."

2. Jak motywująco oceniać uczniów? : poradnik dla nauczycieli / Bogdan Urbanek, Julian Piotr Sawiński; Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie; Koszalin: Wydaw. CEN, 2006

Spis treści: Wstęp. Część pierwsza: Jak motywująco oceniać uczniów? Część druga: Jak oceniać uczniów, aby służyło uczeniu się?

3. Jak oceniać, aby uczyć? / [aut.] Pul [!] Black [et al.]; [przekł. Joanna Dutkiewicz] ; Wwa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2006

W książce, autorzy prezentują propozycję istotnej zmiany w praktyce nauczycielskiej, która może zwiększyć efektywność nauczania i uczenia się. Aby lektura była przydatna, łączą teorię z praktyką. Pokazują z jednej strony konkrety i przykłady pracy w klasie. Z drugiej strony przedstawiają dowody oraz podstawy teoretyczne, wspierające te pomysły.

4. Jak oceniać ucznia? : teoria i praktyka / Wojciech Walczak; Łódź: "Galaktyka", cop. 2001

Książka zawiera przystępnie, lecz dokładnie omówioną problematykę oceniania: omówione zostały definicje i rodzaje oceniania, rozmaite przykłady skal ocen, ocenianie zewnętrzne, narzędzia pomiaru dydaktycznego, pułapki oceniania i wiele innych zagadnień. Teoria przeplatana jest przykładami. Układ treści logiczny i jasny, język zrozumiały. Każdy rozdział kończy się krótkim podsumowaniem. Słownik pojęć zawiera niezbędne definicje.

5. Jak oceniać i uczyć samooceny / Klemens Stróżyński, Elżbieta Stawiarska, Marzena Zmysłowska; Jelenia Góra: Wydaw. Nauczycielskie, 2000

Zawiera: 1. Dobry system oceniania – trudne zadanie. 2. Poziomy wymagań i standaryzacja. 3. Wymagania programowe a proces kształcenia. 4. Wymagania a stopnie szkolne. 5. Taksonomia celów nauczania. 6. Rodzaje pomiaru dydaktycznego. 7. Ważniejsze pojęcia z zakresu pomiaru dydaktycznego. 8. Funkcje oceny szkolnej.

9. Strategie oceniania. 10. Podstawowe błędy w zakresie oceniania. 11. Psychologia oceniania. 12. Pojęcia wartościujące. 13. Aktywna akceptacja podstawą wychowania. 14. Strategie wychowawcze szkoły. 15. Kryteria oceny zachowania. 16. Ocena zachowania a potrzeby uczniów. 17. Samoocena. 18. Kryterialna samoocena odpowiedzi ustnej ucznia w szkole średniej. 19. Przez samoocenę do partnerstwa.

6. Jak oceniać postępy uczniów : wskazówki dla nauczycieli / Paul Dix; przekł. Anna Sawicka-Chrapkowicz; Wwa: Wydaw. Nauk. PWN, 2014

Spis treści: 1. Tworzenie w klasie atmosfery sprzyjającej ocenianiu; 2. Autonomiczna ocena, zmotywowani uczniowie; 3. Uczenie się metapoznania: "wiem, że wiem!"; 4. Praktyczne strategie służące ocenie rówieśniczej; 5. Ustalanie i negocjowanie celów; 6. Negocjowane tabele oceniania Pivotal (NAG); 7. Kierowanie aktywną oceną w sali lekcyjnej; 8. Różnicowanie i personalizacja oceny.

7. Jak pomagać (a nie szkodzić) uczniom ocenianiem szkolnym / Bolesław Niemierko ; Sopot : "Smak Słowa", 2018

Spis treści: Wprowadzenie. Rozdział 1. Jak wznieść się ku bezstronności? Rozdział 2. Magia stopni szkolnych. Rozdział 3. Co oceniamy w szkole? Rozdział 4. Potęgą motywacji do uczenia się. Rozdział 5. Warunki współdziałania w edukacji. Rozdział 6. Trwałość czy rozwój? Rozdział 7. Szkolne zderzenia kultur. Rozdział 8. Narzędzia diagnozy. Rozdział 9. Rola egzaminu zewnętrznego. Rozdział 10. Wspomaganie rozwoju ucznia.

8. Jak wykorzystywać wyniki egzaminów zewnętrznych / Henryk Szaleniec; Wwa: Wydaw. Szk. i Pedag., cop. 2004

Z okł.: Książka "Jak wykorzystać wyniki egzaminów zewnętrznych" powstała w wyniku przemyśleń autora, jak i doświadczeń szkół, któ-

re w różny sposób skorzystały z informacji zakodowanej w wynikach z egzaminów zewnętrznych – sprawdzianu po szkole podstawowej i egzaminu gimnazjalnego. W atrakcyjnej formie dialogu między pracownikiem OKE, dyrektorką gimnazjum i rodzicem przedstawiona jest obszerna problematyka egzaminów i sposób wykorzystywania uzyskiwanych wyników do podnoszenia jakości pracy szkoły.

9. Mały leksykon oceny szkolnej / Bogdan Czabański; Wrocław: Akad. Wych. Fiz., 2003

Książka ma zwrócić nauczycielom uwagę na bardzo złożony problem, jakim jest opiniowanie i ocena pracy oraz dokonań na drodze do osiągnięcia celów edukacyjnych. Opracowanie pojęć czy zwrotów, ma skłonić do pogłębienia zagadnień, które zostały ledwie w nim zasygnalizowane.

10. Nauczycielskie kryteria oceniania uczniów / Krystyna Liszka; Katowice: Wydaw. UŚ, 2001

Ze wstępu: "Podejmując w niniejszej pracy badania nad stosowanymi przez nauczycieli kryteriami oceniania osiągnięć dydaktycznych uczniów, nie tylko zamierzano włączyć się w nurt poszukiwań wartościowego diagnostycznie opisu przebiegu oceniania uczniów w szkole, ale podjęto próbę wyjaśnienia zjawisk towarzyszących mu. W niniejszej pracy podjęto także próbę zaprojektowania systemu oddziaływań doskonalących pracę nauczycieli w szkole w zakresie wystawiania obiektywnych stopni szkolnych."

11. Nauczycielskie praktyki oceniania poza standardami / Grażyna Szyling; Kraków: "Impuls", 2011

Spis treści: Wstęp. Rozdział 1. Przestrzeń możliwości, czyli teoretyczne przesłanki oceniania osiągnięć uczniów. Rozdział 2. Przestrzeń regulacji i sprzeczności, czyli w stronę nauczycielskich prak-

tyk oceniania. Rozdział 3. Przestrzeń oceniania poza standardami, czyli drugi układ wymagań programowych. Rozdział 4. Niepowodzenia szkolne uczniów jako kontekst oceniania poza standardami. Rozdział 5. Metodologia badań własnych. Rozdział 6. Rezultaty badań własnych. Rozdział 7. Interpretacja wyników badań własnych.

12. Nauczycielskie systemy oceniania : trafność oceniania na lekcjach języka angielskiego / Piotr Wojciech Parczewski; Toruń: Adam Marszałek, 2012

Spis treści: Rozdział 1. Systemowe i teoretyczne aspekty oceniania szkolnego. Rozdział 2. Charakterystyka typów i form oceniania biegłości językowej. Rozdział 3. Trafność i rzetelność oceniania. Rozdział 4. Metodologia badań własnych. Rozdział 5. Spójność celów oceniania z przedmiotem oceniania. Rozdział 6. Spójność celów oceniania z formami oceniania. Rozdział 7. Spójność form oceniania z przedmiotem oceniania. Rozdział 8. Uwarunkowania trafności oceniania na lekcjach języka angielskiego.

13. Oceniam, ucząc ; poradnik dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej / pod red. Danuty Sterny; [aut. Bogusława Jastrzęb et al.]; Wwa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015

Spis treści: 1. Kryteria oceniania. 2. Planowanie oceniania przy pomocy tabel. 3. Wykorzystanie procedur. 4. Pisemna informacja zwrotna. 5. Szybka, bieżąca informacja zwrotna. 6. Monitorowanie pracy ucznia. 7. Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK) pomocne w udzielaniu informacji zwrotnej. 8. Uczniowskie portfolio.

14. Ocenianie kształtujące : doskonalenie kształcenia w szkole średniej / tł. Anna Grabowska, Łukasz Pietrachuk; oprac. red. Joanna Gospodarczyk; Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli; Wwa: Centr. Ośr. Doskonalenia Nauczycieli, [2008]

Publikacja poświęcona ocenianiu kształtującemu w szkole średniej, jako interaktywnemu ocenianiu wiedzy i postępów ucznia, które stało się głównym zagadnieniem reformy edukacji. Cz. 1. prezentuje dyskusje tematyczne w obronie oceniania kształtującego, politykę promującą praktykę oceniania kształtującego, rezultaty studiów przypadków i badania wspierające. Cz. 2. podaje przykłady zastosowania (studia przypadków) oceniania kształtującego w szkołach średnich w: Kanadzie, Danii, Anglii, Finlandii, Australii, Nowej Zelandii, Szkocji oraz we Włoszech. W cz. 3. zebrano różnojęzyczną (ang., franc., niem.) literaturę naukową na temat oceniania kształtującego, podano wyniki w szerszym kontekście polityki edukacyjnej.

15. Ocenianie kształtujące po polsku : kurs dla doradców metodycznych - teoria i praktyka: scenariusze zajęć / aut. Grażyna Szyling [et al.]. ; red. Marta Choroszczyńska, Klemens Stróżyński; Wwa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2010

Na całość kursu składają się cztery moduły: I. Teoretyczne podstawy oceniania osiągnięć uczniów, II. Stawianie celów kształcenia (uczenia się); III. Praktyka informowania o osiągnięciach ucznia – informacja zwrotna, IV. Praktyka informowania o osiągnięciach ucznia – ocena koleżeńska i samoocena.

16. Ocenianie kształtujące w praktyce : z przykładami z kursu internetowego "Akademia Szkoły Uczącej Się" / Danuta Sterna ; Wwa: "Civitas", 2006

Publikacja zawiera: Wprowadzenie. Atmosfera sprzyjająca uczeniu się. Cele lekcji. Kryteria oceniania. Ocenianie kształtujące a sumujące. Praca z rodzicami. Pytania kluczowe. Techniki zadawania pytań. Informacja zwrotna nauczyciela dla ucznia. Informacja zwrotna ucznia dla nauczyciela. Ocena koleżeńska. Samoocena uczniowska. Podsumowanie.

17. Ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów w edukacji wczesnoszkolnej / Ewa Żmijewska; Kraków: Wydaw. Nauk. Akad. Pedagog., 2002

Celem tej pracy jest ukazanie funkcjonujących mechanizmów oceniania osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej, diagnoza stanu przygotowania nauczycieli nauczania początkowego w zakresie umiejętności oceniania, ukazanie miejsca i rangi problematyki kształtowania umiejętności zawodowych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej oraz próba modelowego rozwiązania w zakresie kształtowania umiejętności oceniania osiągnięć uczniów w toku studiów pedagogicznych.

18. Ocenianie szkolne bez tajemnic / Bolesław Niemiecko; Wwa: Wydaw. Szk. i Pedagog., cop. 2002

Praca składa się z pięciu części. Część I. Dlaczego nasi uczniowie się uczą? Wynik uczenia się jako wartość zawiera: Uczenie się. Wynik uczenia się. Cele kształcenia. Cele uczenia się. Część II. Co powinniśmy wiedzieć o naszych uczniach? W gąszczu uwarunkowań uczenia się. Zawiera: Diagnostyka edukacyjna. Środowisko domowe ucznia. Osobowość ucznia i klasy. Udział w zajęciach edukacyjnych. Część III. Jak sprawdzić osiągnięcia uczniów? Sprawdzać, czyli upewniać się. Zawiera: Standardy edukacyjne. Holizm i atomizm. Pomiar dydaktyczny. Niezbędne właściwości sprawdzania osiągnięć uczniów. Część IV. Jak zbudować ocenę osiągnięć uczniów? Skala stopni szkolnych jako umowa z uczniem. Zawiera: Ocena i ocenianie w szkole. Dwa układy wymagań egzaminacyjnych. Znaczenie treściowe stopni szkolnych. Etyczne kwestie oceniania. Część V. Jak przedstawić uczniowi jego osiągnięcia? Droga ucznia do samodzielności. Zawiera: Jak mówić, by nas słuchano. Wyniki egzaminów powszednich. Wyniki egzaminów doniosłych. Ocenianie szkolne jako umiejętność pedagogiczna

19. **Ocenianie szkolne dzisiaj : poradnik dla nauczycieli** / Klemens Stróżyński; Wwa: Wydaw. Szk. PWN, 2003

Spis treści: Wstęp. Ocenianie szkolne – koncepcje, podejścia, strategie. Psychologia oceniania. Kryteria oceny zachowania. Ustalanie wyniku uczenia się – wymiar technologiczny oceniania. Ustalanie wyniku uczenia się – praktyka pomiaru dydaktycznego. komunikowanie wyniku uczenia się – wymiar pedagogiczny oceniania. Dydaktyka i ocenianie. Ocenianie jako akt komunikacji. Bibliografia. Słownik.

20. **Ocenianie w szkole : krótki poradnik psychologiczny** / Ewa Kosińska; Kraków: "Rubikon", 2000

Spis treści: Wprowadzenie. Rozdział 1. Czym jest ocenianie i jaką powinno pełnić funkcję? Rozdział 2. Ocenianie jako system informacyjno-motywuujący. Rozdział 3. Co i dlaczego podlega ocenie? Rozdział 4. Jakie czynniki mają wpływ na proces oceniania? Rozdział 5. Jak budować wewnątrzszkolny system oceniania? Rozdział 6. Komentarz do oceny. Rozdział 7. Błędy w ocenianiu. Zakończenie. Bibliografia.

21. **Ocenianie w szkole na cenzurowanym : badania, dylematy, inspiracje** / red. nauk. Małgorzata Karwatowska, Małgorzata Latoch-Zielińska, Iwona Morawska; Lublin: Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020

Ze wstępu: "Zamieszczone w niniejszym tomie teksty wpisują się w bardzo dziś potrzebną dyskusję o miejscu, roli, modelach i systemach szkolnego oceniania, o potrzebie weryfikacji stosowanych metod i narzędzi oceniania, o roli emocji i motywacji w tym procesie oraz wielu innych aspektach związanych z oceną i wartościowaniem różnych obszarów edukacji i jej uczestników. Głównym celem oddawanej do rąk Czytelników publikacji jest zatem wzbogacenie wiedzy na temat wybranych zjawisk, które dotyczą współczesnych stra-

teorii szkolnego oceniania i wartościowania (na różnych etapach kształcenia ogólnego i przedmiotowego), związanych z tym treści, uwarunkowań, dylematów, pozytywnych i negatywnych sposobów postępowania, funkcjonalności i efektywności metod, narzędzi, form itd.”

22. Od standardu wymagań egzaminacyjnych do oceniania na egzaminie / Elżbieta Czapnik; Wwa: Wydaw. Szk. i Pedag., cop. 2005

Książka przedstawia przykłady standardów wymagań egzaminacyjnych w ujęciu modelowym wraz z komentarzem dotyczącym interpretowania ich zapisu. Autorka zwraca szczególną uwagę na wyodrębnienie z zapisów standardu zakresu wiadomości i umiejętności sprawdzanych i ocenianych na egzaminie. Komentarz uzupełniają przykłady analiz zapisów umiejętności określonych w standardach. Analizy te mogą być pomocne w przygotowaniu uczniów do zewnętrznego oceniania i tym samym ułatwić planowanie efektywnego procesu kształcenia.

23. Szkolny system oceniania oparty na pomiarze dydaktycznym / Krystyna Wojciechowska, Elżbieta Kowalik; Gdańsk: "Podkowa Bis", 2000

Na okł.: Ocenianie: czym jest szkolny system oceniania, tworzenie szkolnego systemu oceniania, planowanie ewaluacji szkolnego systemu oceniania, wyniki ewaluacji i ich interpretacja.

24. Sztuka oceniania : motywowanie uczniów do rozwoju / Bożena Kubiczek; Opole: Nowik, 2018

Spis treści: Rozdział 1. Ocenianie jako proces i system. Rozdział 2. Psychologiczne pułapki oceniania. Rozdział 3. Różne aspekty obiektywizmu oceniania. Rozdział 4. Elementy pomiaru dydaktycznego. Zamiast zakończenia. Bibliografia. Teksty uzupełniające.

25. Uczę (się) w szkole / Danuta Sterna; Wwa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2014

Spis treści: Przedmowa. Od Autorki. Rozdział 1. Dlaczego ocenianie kształtujące (OK)? Rozdział 2. Strategia pierwsza. Określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu. Rozdział 3. Strategia druga. Organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą. Rozdział 4. Strategia trzecia. Udzielanie uczniom takich informacji zwrotnych, które umożliwiają ich widoczny postęp. Rozdział 5. Strategia czwarta. Umożliwianie uczniom korzystania z siebie nawzajem jako zasobów edukacyjnych. Rozdział 6. Strategia piąta. Wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się. Rozdział 7. OK – obserwacja. Wzajemna koleżeńska obserwacja lekcji. Rozdział 8. Widoczne nauczanie. Proces uczenia się widoczny dla ucznia i nauczycieli. Rozdział 9. Techniki sprzyjające wprowadzaniu strategii. Pytania zadawane przez uczniów. Pytania nauczyciela. Pytania problemowe. Pozyskiwanie informacji od uczniów – opinie uczniów. Techniki samooceny. Samoewaluacja. Dialog. Współpraca. Pomoc w uczeniu się – pomoce graficzne do samooceny uczniowskiej. Praca domowa. Różne metody pomagające uczniom się uczyć. Twórcze podsumowanie.

26. Wewnątrzszkolny system oceniania : poradnik lidera wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli / Stefania Misiarek; Poznań: "Arka", 2000

Spis treści: Wstęp. Wprowadzenie do problematyki. System oceniania w planie dydaktycznym. Harmonogram zadań budowania wewnątrzszkolnego systemu oceniania. Etapy budowy szkolnego systemu oceniania. Praca w zespołach przedmiotowych. Etapy budowania przedmiotowego systemu oceniania. Ewaluacja szkolnego systemu oceniania. Jak zorganizować zajęcia warsztatowe. Literatura.

27. Widoczne uczenie się dla nauczycieli : jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się / John Hattie; [przekł. Zofia Janowska, współpr. Magdalena Pater]; Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015

Spis treści: 1. Widoczne uczenie się wewnątrz szkoły. Część I. Źródło koncepcji i rola nauczyciela. 2. Źródło koncepcji. 3. Nauczyciele – główni rozgrywający procesu edukacyjnego. Część II. Lekcje. 4. Przygotowanie lekcji. 5. Rozpoczynanie lekcji. 6. Przebieg lekcji. Uczenie się. 7. Przebieg lekcji. Miejsce informacji zwrotnej. 8. Zakończenie lekcji. Część III. Ramy myślenia. 9. Ramy myślenia nauczycieli szkolnych, szkolnych liderów, całych systemów.

28. Zasady oceniania wewnątrzszkolnego / Klemens Stróżyński. - Wyd. 2 popr. ; Jelenia Góra: Wydaw. Nauczycielskie, 2000

Zawiera m.in.: Ocenianie wspierające. Kontekst oceniania a budowanie wewnątrzszkolnych systemów oceniania. Strategie oceniania. Cenne porażki pedagogiczne. Wychowywać dla osiągnięcia czy unikania? Kryteria ocen z zachowania. Zasady oceniania wewnątrzszkolnego - przykładowy dokument.

Spis treści

Zespół Redakcyjny	
O relacjach w nauczaniu	
Mistrz	3
Klasowe rytuały	5
Wydaje mi się, że jesteś dziś smutny	9
Zdalne nauczanie stało się szkołą życia	13
Dużo rozmów i dużo matematyki	16
Informacja zwrotna a ocena z plastyki	20
Ocena motywuje	25
Z MOICH DOŚWIADCZEŃ	
Szkoła uczyć!	31
WARTO SPRÓBOWAĆ	
Szkoła to miejsce do lubienia	36
Czas na zabawę	43
Wykorzystanie kart „Multi-talk” na zdalnych lekcjach języka obcego	45
KILKA REFLEKSJI O ...	
Uczmy się metody dramy!	52
Doceniać zamiast oceniać	57
BIBLIOGRAFIA	
Relacje nauczyciel-uczeń	
Zestawienie bibliograficzne	64
Osiągnięcia ucznia. Ocenianie i informacja zwrotna	
Wybór literatury	70

Wydawca:

Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie

Zespół Redakcyjny:

Mariola Rink-Przybylska,

Iwona Łotysz,

Izabela Suckiel,

Izabela Szydlik,

Anna Walkowiak

Współpraca:

doradcy metodyczni, konsultanci,

bibliotekarze CEN w Koszalinie

Redaktor naczelna:

Mariola Rink-Przybylska

Adres redakcji:

Koszalin, 75-654,

ul. F. Ruszczyca 16

Opracowanie materiałów i korekta:

Mariola Rink-Przybylska,

Skład komputerowy:

Mariola Rink-Przybylska

Okladka: Anna Walkowiak (projekt w Crello.com)

ISBN 978-83-923176-1-6

Centrum Edukacji Nauczycieli w Koszalinie
ul. Ferdynanda Ruszczyca 16

75-654 Koszalin

tel. 94 347 67 20

e-mail: cen@cen.edu.pl

www.cen.edu.pl
